

# Uloga pedagoga u odgojno-obrazovnim djelatnostima organizacija civilnog društva

---

Glavaš, Nina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:985801>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)



SVEUČILIŠTE U RIJECI  
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI  
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Nina Glavaš

Uloga pedagoga u odgojno-obrazovnim djelatnostima organizacija civilnog društva

ZAVRŠNI RAD

Prof. dr. sc. Bojana Čulum Ilić

Rijeka, 2023.

UNIVERSITY OF RIJEKA  
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES  
DEPARTMENT OF EDUCATION

Nina Glavaš

The role of a pedagogue in the educational activities of civil society organisations

FINAL THESIS

Mentor:

Professor Bojana Čulum Ilić, PhD

Rijeka, 2023.

## IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA

Ovom izjavom potvrđujem da sam osobno napisala završni rad pod naslovom Uloga pedagoga u odgojno – obrazovnim djelatnostima organizacija civilnog društva te da sam njegova autorica. Svi korišteni izvori primjereno su navedeni u popisu literature na kraju rada.

Ime i prezime studentice: Nina Glavaš

Datum:

Vlastoručni potpis: \_\_\_\_\_

## **Sažetak**

U radu su prikazani rezultati dobiveni provedbom polustrukturiranog intervjua sa pedagoginjom organizacije civilnog društva SOS Rijeka. Cilj rada bio je ispitati ulogu pedagoga u odgojno-obrazovnim djelatnostima organizacija civilnog društva, a fokus je bio na preventivno - edukacijskoj funkciji pedagoga u radu s mladima. Htjelo se saznati koji su motivacijski razlozi za angažman pedagoginje u izvaninstitucionalnom području obrazovanja mladih, zatim što nam iskustvo rada pedagoginje u organizaciji civilnog društva govori o koristima i izazovima odgojno-obrazovnog rada pedagoga te koje su kompetencije pedagoga prepoznate kao ključne u području izvaninstitucionalnog odgojno - obrazovnog rada s mladima i na koje se sve načine one stječu i dalje razvijaju. Time se nastojalo produbiti razumijevanje o važnosti uloge i rada pedagoga u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja mladih. Također se htjelo pridonijeti dopuni oskudne literature u nacionalnim okvirima na ovu tematiku. Rezultati su pokazali da je glavni motivacijski razlog odabira profesionalnog djelovanja pedagoga u organizaciji civilnog društva veća mogućnost izražavanja kreativnosti prilikom odabira neformalnih oblika rada s mladima. Saznalo se da se znatan dio pedagoških kompetencija usvaja prilikom pohađanja inicijalnog formalnog obrazovanja, a dalje ih se uglavnom razvija putem programa cjeloživotnog obrazovanja. Udruge su se pokazale kao bogati izvor stručnih informacija koje mogu ponuditi odgojno - obrazovnim institucijama čime se obogaćuju odgojno - obrazovne djelatnosti formalnog sustava obrazovanja. Neformalni oblici rada akceleriraju izgradnju prijateljskog odnosa s djecom i mladima s kojima se suradnja najčešće ostvaruje putem projektnih i volonterskih aktivnosti. Glavni izazov s kojim se udruge susreću jest nepovjerenje društvene zajednice i političke javnosti u njihov rad. Konstatiralo se da se u sadašnje programe studija pedagogije trebaju snažnije prožeti životne teme kao što su građanski odgoj i obrazovanje, zdravlje, osobni i socijalni razvoj te cybernasilje. Naposljetku, prognozirala se svjetla budućnost kada je riječ o ulozi pedagoga i organizacija civilnog društva te sinergiji institucionalnih i izvaninstitucionalnih područja obrazovanja. Zaključuje se da je uloga pedagoga u odgojno-obrazovnim djelatnostima organizacija civilnog društva značajna zbog širokog spektra kompetencija koje može ponuditi. Istaknute pedagoške kompetencije su: osobne, razvojne, stručne, međuljudske, akcijske te kompetencije europske dimenzije u području obrazovanja.

**Ključne riječi:** civilno društvo, organizacije civilnog društva, odgojno - obrazovne djelatnosti, mladi, pedagog, kompetencije

## **Abstract**

This paper presents the results obtained by conducting a semi-structured interview with a pedagogue from the civil society organisation SOS Rijeka. The aim of the study was to examine the role of a pedagogue in the educational activities of civil society organisations, with focus on the preventive and educational function of a pedagogue in working with youth. The main goal of the research was to find out the motivational reasons for the pedagogue's engagement in the non-institutional field of youth education, as well as to explore what the experience of working as a pedagogue in the organisation of civil society reveals about the benefits and challenges of educational work of pedagogues. Additionally, the aim was to identify the competences of pedagogues recognised as crucial in the field of non-institutional youth educational activities and in what ways they are acquired and further developed. This sought to deepen understanding of the importance of the role and work of pedagogues in the field of non-institutional youth education. It was also intended to contribute to complementing the scarce literature in national terms on this topic. The results have shown that the main motivational reason for choosing the professional activity of a pedagogue in a civil society organisation is the greater possibility of expressing creativity when choosing informal forms while working with children and young people. It has been noted that a significant part of pedagogical competences is acquired during initial formal education and are further developed mainly through lifelong learning programmes. Associations have proven to be a useful source of professional information that they can offer to educational institutions, thus enriching the educational activities of the formal education system. Non-formal forms of work improve the building of a friendly relationship with children and young people with whom cooperation is most often realised through projects and volunteer activities. The main challenge facing the associations is the distrust of the community and the political public in their work. It was also noted that the current study programmes of pedagogy need to reflect more vigorously on topics such as civil education, health, personal and social development, and cyberviolence. Finally, a brighter future was envisaged regarding the role of pedagogues and civil society organisations and the synergy between institutional and non-institutional areas of education. It is concluded that the role of a pedagogue in the educational activities of civil society organisations is significant due to the wide range of competences it can offer. Prominent pedagogical competences are: personal, developmental, professional, interpersonal, action and competences of the European dimension in the field of education.

**Keywords:** Civil society, civil society organisations, educational activities, youth, pedagogue, competences

## Sadržaj

1.UVOD .....	9
2.DEFINICIJA FENOMENA CIVILNOG DRUŠTVA.....	12
3.ULOGA CIVILNOG DRUŠTVA U OBRAZOVANJU.....	14
4. DEFINIRANJE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA.....	16
5.CIVILNO DRUŠTVO I ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA U NACIONALNOM KONTEKSTU .....	18
5.1. Zakonski okvir OCD u Republici Hrvatskoj.....	18
5.2. Prvo sustavno istraživanje o strukturi civilnog društva u Republici Hrvatskoj.....	19
5.3. Podaci o udrugama Ureda za udruge.....	19
5.4. Aktualni podaci o udrugama iz Registra udruga.....	20
5.5. Organizacije civilnog društva i neformalno obrazovanje.....	21
5.6.Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva.....	22
6. STRUČNI SURADNICI PEDAGOZI.....	23
6.1. Djelovanje pedagoga.....	23
6.2.Kompetencije pedagoga.....	23
6.3.Pedagozi u udrugama.....	28
7. ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA SOS Rijeka.....	29
8. METODOLOGIJA.....	31
8.1.Opis predmeta istraživanja.....	31
8.2.Cilj istraživanja.....	31
8.3.Temeljno istraživačko pitanje.....	31
8.4.Specifična istraživačka pitanja.....	31
8.5.Metoda i postupci prikupljanja podataka.....	32
8.6.Uzorak istraživanja.....	32
8.7.Obrada i analiza podataka.....	32



8.8. Instrument istraživanja.....	33
9. REZULTATI I RASPRAVA.....	34
9.1. Motivacija za djelovanje pedagoginje u izvaninstitucionalnim okvirima obrazovanja mladih .....	34
9.2. Formalno i neformalno obrazovanje pedagoginje u OCD s osvrtom na ključne kompetencije.....	35
9.3. Izazovi i koristi rada pedagoga u OCD.....	37
9.3.1. Objašnjenje vlastite uloge pedagoginje u OCD.....	37
9.3.2. Unaprjeđenje obrazovnog sustava.....	39
9.3.3. Suradnja s mladima.....	41
9.3.4. Pedagog u civilnom sektoru vs društvena i politička javnost.....	42
9.3.5. Preporuke i vizije pedagoginje za budućnost.....	44
10. ZAKLJUČAK.....	47
11. LITERATURA.....	50
12. PRILOZI.....	53

## 1.UVOD

Civilno društvo je kompleksan i dinamičan fenomen zbog svojeg položaja između nacionalnih, tržišnih i obiteljskih područja te raznolikosti aktera koji djeluju unutar istog (Anheier, 2004). Na ovaj fenomen se gleda kao na strategiju za rješavanje društvenih i političkih izazova kojih je sve više u suvremenom svijetu (Bežovan, 2004) stoga je civilno društvo, posljednjih dvadeset godina, nerijetka tema društvenih znanosti (Anheier, 2004). Civilno društvo definira se kao „područje institucija, organizacija i pojedinaca lociranih između obitelji, države i društva, u kojem se ljudi dobrovoljno udružuju zbog promicanja zajedničkih interesa“ (Anheier, 2005: 9).

Sa spomenutim rastućim izazovima modernog doba se formalno odnosno institucionalno obrazovanje sve teže snosi samostalno. Zbog toga se obraća veća pozornost na neformalno odnosno izvaninstitucionalno obrazovanje kao na prijeko potrebnog partnera u cjeloživotnom učenju i obrazovanju. Neformalno obrazovanje se definira kao svaka sustavna i organizirana aktivnost izvan okvira formalnog obrazovanja u svrhu pružanja različitih oblika obrazovanja određenim društvenim skupinama (Kamil, 2007).

Obrazovne programe najčešće provode organizacije civilnog društva (Coombs i Ahmed, 1974, prema Kamil, 2007) koje se prema Zakonu o udrugama Republike Hrvatske definiraju kao “svaki oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba koje se, radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za zaštitu ljudskih prava i sloboda, zaštitu okoliša i prirode i održivi razvoj, te za humanitarna, socijalna, kulturna, odgojno-obrazovna, znanstvena, sportska, zdravstvena, tehnička, informacijska, strukovna ili druga uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonom, a bez namjere stjecanja dobiti ili drugih gospodarski procjenjivih koristi, podvrgavaju pravilima koja uređuju ustroj i djelovanje toga oblika udruživanja” (NN, 74/2014, Članak 4).

Područja djelovanja udruga prema Međunarodnoj klasifikaciji organizacija civilnog društva su: obrazovanje i istraživanje, zdravlje, socijalne usluge i humanitarni rad, okoliš, međunarodni odnosi, religija, promicanje volonterstva, pravo i politike uz isticanje ljudskih prava i prava žena itd. (Salamon i Anheier, 1993, prema Franc i sur., 2006). U fokusu ovoga rada je obrazovno područje djelovanja udruge koje se ostvaruje u radu s mladima.

Pedagozi su široko profilirani stručni suradnici (Ledić i sur., 2013) čije se djelovanje najčešće veže uz formalni sustav obrazovanja (Vican i sur., 2022) pa su tako i sadržaji unutar studija

pedagogije uglavnom usmjereni na institucionalno obrazovanje (Bošnjak, 2018). Heterogenost poslova pedagoga zahtjeva i heterogenost kompetencija kojima svaki pedagog treba ovladati. Formirano je šest skupina kompetencija pedagoga: osobne, razvojne, stručne, međuljudske, akcijske te kompetencije europske dimenzije u području obrazovanja (Ledić i sur., 2013).

Već se dva desetljeća apelira na potrebu temeljitijeg razumijevanja područja civilnog društva kako bi građani mogli voditi jednostavne i jasne razgovore o istom (Anheier, 2004). Što se tiče nacionalnih okvira, Bežovan i sur. (2011) su na temelju istraživanja pozicije civilnog društva u studijskim programima na sveučilištima u Hrvatskoj provedenom prije više od deset godina, utvrdili potrebu provođenja iscrpnih intervjua sa studentima, nastavnicima i istraživačima u svrhu snažnijeg prožimanja tematike civilnog društva u obrazovnim programima te izdavanje novih radova na temu civilnog društva kako bi se riješio problem nedostatka literature na hrvatskom jeziku. Godinama unazad, Ledić i sur. (2013) pozvali su na uvođenje više praktičnog sadržaja u inicijalno formalno obrazovanje pedagoga i snažniju suradnju sa bivšim studentima pedagogije koji su krenuli u poslovni svijet te su naglasak stavili na kontinuirana stručna usavršavanja pedagoga.

Cilj ovog rada jest ispitati ulogu pedagoga u odgojno – obrazovnim djelatnostima organizacija civilnog društva, a fokus mi je na preventivno - edukacijskoj funkciji pedagoga u radu s mladima. Navedenu funkciju obnaša izabrana sudionica ovog istraživanja odnosno pedagoginja iz organizacije civilnog društva SOS Rijeka kojoj je glavni cilj borba protiv rodno uvjetovanog nasilja. Svoj preventivno - edukativni rad pedagoginja provodi u suradnji s mladima i odgojno - obrazovnim institucijama. Navedeni je uzorak odabran zbog bogatog izvora informacija koje omogućuju dublji uvid u sam fokus ovoga istraživačkog rada odnosno ulogu pedagoga izvan formalnih okvira obrazovanja s naglaskom na odgojno - obrazovne djelatnosti s mladima koje su dio svakodnevnog profesionalnog rada pedagoga. Temeljno istraživačko pitanje ovoga rada je *Što nam iskustvo rada pedagoginje u organizaciji civilnog društva, govori o koristima i izazovima odgojno - obrazovnog rada pedagoga s mladima u izvaninstitucionalnom okruženju?* Kako bi se dobio odgovor na navedeno pitanje, osim pregleda relevantne strane i domaće literature, provesti će se polustrukturirani intervju s odabranom sudionicom. Time se nastoji produbiti razumijevanje o važnosti uloge i profesionalnog rada pedagoga u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja mladih te doprinijeti oskudnoj literaturi ove tematike unutar nacionalnih okvira. Također se želi saznati jesu li se dogodile pozitivne promjene s obzirom na prije navedene preporuke spomenutih

autora.

Važno je napomenuti da termin pedagog, koji se koristi u ovom istraživačkom radu, obuhvaća jednako muški i ženski rod. Navedeno vrijedi i za ostale pojmove, koji su povijesno napisani u muškom ili ženskom obliku, kako bi se njegovala rodna neutralnost termina.

## **2.DEFINICIJA FENOMENA CIVILNOG DRUŠTVA**

Anheier (2004) je civilno društvo nazvao dinamičnim i kompleksnim konceptom argumentirajući kako se ono nalazi između nekoliko okvira - nacionalnih, tržišnih i obiteljskih. Pritom je istaknuo i veliku šarolikost među akterima civilnog društva.

Da je civilno društvo očekivano rješenje za različite društvene i političke izazove navodi Bežovan (2004) nadodajući kako je taj fenomen iznova oživio krajem 20. stoljeća kada su na površinu izbili društveni i politički problemi u postkomunističkim i visokoindustrijaliziranim zemljama. Isti je autor također naglasio i probleme globalizacije kao one koje su također potaknule oživljavanje civilnog društva. Kao posljedica je termin civilno društvo, još prije dvadeset godina, počeo biti česta tema diskursa u društvenim znanostima (Anheier, 2004).

Postoji mnoštvo različitih definicija civilnog društva te ne postoji suglasje istraživača oko njegovog točnog značenja. Međutim, Zrinšak i Bežovan (2007) su zaključili da ipak postoje podudaranja među definicijama pa tako većina istraživača civilnim društvom smatra „područje institucija, organizacija i pojedinaca lociranih između obitelji, države i društva, u kojem se ljudi dobrovoljno udružuju zbog promicanja zajedničkih interesa“ (Anheier, 2005: 9). Zrinščak i Bežovan (2007) smatraju da Anheier u svojoj definiciji civilnog društva fokus stavlja na makrosociološke karakteristike. Isti autori objašnjavaju kako postoje još dva pristupa definiranju fenomena, od kojih se u prvom pristupu naglašava civilno djelovanje i socijalni kapital, a u drugom se pristupu naglašavaju organizacije u javnoj domeni. Zaključuju da je zbog kompleksnosti civilnog društva potreban interdisciplinarni pristup, š čime se slaže i Anheier (2004).

Franc i sur. (2006) tvrde kako civilno društvo čine socijalne interakcije, a prema Anheier (2004) umrežavanje ljudi čini civilno društvo dovoljno snažnim da uspješno objedini postojeće društvene različitosti kao što su rasa, etnička pripadnost, spol, seksualna orijentacija i socijalni status.

Habermas (1992, prema Franc i sur., 2006) definira civilno društvo kao skup organizacija i udruženja koje osluškiju društvene probleme, pritom pokušavajući zadobiti pozornost političke javnosti kako bi se ti isti problemi riješili. Primjerice, veliki društveni problem je siromaštvo pa je Bežovan (2004) ključnim za rješavanje toga problema također naveo civilno

društvo.

Iako je civilno društvo temelj adekvatne vladavine i obuhvaća udruživanje ljudi (Bežovan, 2004), da bi ono uspješno odgovorilo na izazove društva, Anheier (2004) je još prije skoro dva desetljeća upozorio na potrebu dubljeg razumijevanja područja civilnog društva. Isti je autor objasnio kako je to od velikog interesa za istraživačku zajednicu, dionike civilnog društva i kreatore politika.

Društveni znanstvenici i kreatori politika su dugi niz godina vjerovali da živimo u dvosektorskom svijetu. Postojalo je tržište ili ekonomija i država ili vlada. Samim time, svjetski statistički informacijski sustavi daju prednost podacima o gospodarstvu, politici i demografiji, pritom zanemarujući podatke o civilnom društvu. Nedostatak zajedničkog jezika i podataka o civilnom društvu ograničava temeljito razumijevanje i jednostavnu komunikaciju među građanima o istom, što nije slučaj kod informacija o gospodarskom rastu ili državnom proračunu (Anheier, 2004).

Prema Anheier (2004) nerijetko se zbog izostanka pozicioniranja civilnog društva unutar šireg političkog dijaloga, javlja osjećaj frustracije među djelatnicima civilnog društva, znanstvenicima i kreatorima politika. Autor je navedeno nazvao problematičnim zato što civilno društvo postaje jedna od središnjih tema kada je u pitanju suočavanje sa izazovima kao što su povećana socijalna izolacija, nepovjerenje među građanima i potreba za razvojem volonterstva.

### **3.ULOGA CIVILNOG DRUŠTVA U OBRAZOVANJU**

S jedne strane, postoje zagovaratelji državno centraliziranog obrazovanja, koji obrazovanje smatraju strategijom za ostvarenje političkih ciljeva države, kao što su vojni ciljevi, nacionalno jedinstvo i gospodarski rast. S druge strane, postoje zagovaratelji društveno centraliziranog obrazovanja, čija je vizija usmjeriti obrazovanje ka društvu koje je ujedno i zaštitnik obrazovanja. Tada država i vlada prestaju biti žarišnim točkama kada je u pitanju obrazovanje (Meyer i Lowe Boyd, 2001).

Državno centralizirano obrazovanje gospodarilo je mnogim demokratskim zemljama (Meyer i Lowe Boyd, 2001), međutim izazovi modernog društva sve su veći, a formalni sustav obrazovanja se ne može samostalno snositi s njima (Kamil, 2007). Da opada učinkovitost države i vlade kao jedinih izvora obrazovanja, navode i Meyer i Lowe Boyd (2001). Tako je Kamil (2007) još prije petnaest godina zaključio da su potrebne snažne neformalne obrazovne prakse koje bi pridonijele adekvatnom odgovaranju na navedene izazove. Istaknuo je i potrebu priznanja neformalnog obrazovanja kao ključnog partnera u cjeloživotnom učenju i obrazovanju s obzirom da se značajna količina obrazovanja usvaja izvan formalnih okvira.

Neformalno obrazovanje postala je tema obrazovnog diskursa 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća. Povezan je s konceptom cjeloživotnog učenja te djeluje ka priznavanju obrazovanja stečenog izvan institucionalnih okvira (Tight, 1996, prema Kamil, 2007). Za neformalno obrazovanje karakteristična je relevantnost za nepovoljno pozicionirane skupine u društvu, briga za specifične kategorije pojedinca, fokusiranost na točno definirane svrhe te fleksibilnost u metodama i organizaciji rada (Fordham, 1993, prema Kamil, 2007).

Neformalno obrazovanje pojedini autori definiraju kao svaku sustavnu i organiziranu aktivnost koja se odvija izvan formalnih okvira u svrhu pružanja različitih oblika obrazovanja određenim društvenim skupinama (Kamil, 2007).

Definicija neformalnog obrazovanja, prema Zakonu o obrazovanju odraslih Republike Hrvatske, glasi ovako: “Neformalno obrazovanje odraslih za stjecanje kompetencija potrebnih za rad označava aktivnosti obrazovanja zaposlenih i nezaposlenih odraslih koje se odnose na organizirane neformalne oblike učenja usmjerene na stjecanje kompetencija potrebnih za rad, a koji se provode i financiraju u okviru djelokruga ministarstva nadležnog za rad” (NN,

144/2021, Članak 2).

Organizacije civilnog društva (dalje u tekstu: OCD) najčešće provode obrazovne programe (Coombs i Ahmed, 1974, prema Kamil, 2007). Neformalni programi obuhvaćaju obrazovanje mladih, obrazovanje odraslih, političko obrazovanje, zdravstveno obrazovanje te programe za pojedince koji su napustili formalno obrazovanje (Kamil, 2007).

Prema Meyer i Lowe Boyd (2001) djelovanje civilnog društva u obrazovanju nije osnovano na ekskluzivnim interesima određene skupine već je to dužnost liberalne demokracije.



#### **4. DEFINIRANJE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA**

Neprofitni sektor postaje prepoznatljiva ekonomska i socijalna sila, a time se prepoznaje i važnost djelovanja neprofitnih organizacija na svim razinama – lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj. OCD predstavljaju svojevrsnu strategiju za suočavanje s rastućim problemima države, koje svoje djelovanje ostvaruju u među prostoru, odnosno između tržišnih i vladinih područja (Anheier, 2005).

OCD definiraju se kao cjeloviti i organizirani akteri civilnog društva koji promiču društvene interese, a koje ne može optimalno promicati sama država (Franc i sur., 2006). Od društvenog interesa, prema Bežovan (2004) mogu biti rješavanja kontroverznih i osjetljivih problema s kojima se dionici političke sfere često ne žele baviti kako svoj vrhovni položaj ne bi stavili u rizik. Autor objašnjava da su OCD suprotnost navedenom jer se one ne boje baviti osjetljivim, ali bitnim pitanjima u javnosti jer im je važnije riješiti društveni problem od osvajanja vrhovnog položaja.

Prema Anheier (2005) OCD su učinkovitiji donositelji usluga društvu od vlade, jer kako navodi Bežovan (2004), politička sfera svoje djelovanje usmjerava prema vladanju, a OCD svoje djelovanje usmjeravaju ka općem dobro. Pantić i Lakićević (2007) nadodaju kako postojanje organizacija trećeg sektora nije utemeljeno na ostvarivanju zarade. Isti autori također navode kako su OCD sposobna i samostalna pravna lica, oformljena na temelju slobodne volje, koje omogućuju društvene promjene u skladu sa prihvaćenim vrijednostima kao što su mir, ljudska prava, demokracija i sl.

OCD povezane su sa terminima nezavisni sektor i volonterski sektor. Nezavisni sektor označava ključnu ulogu OCD izvan područja djelovanja vlasti i privatnog sektora dok se termin volonterski sektoru odnosi na važnost volonterstva i dobrobit koju volonteri svojim djelovanjem pružaju OCD (Pantić i Lakićević, 2007).

Volonterstvo se smatra socijalnom infrastrukturom civilnog društva, stavljajući fokus na osjećaj povjerenja i socijalne uključenosti te se uzima ključnim za funkcioniranje suvremenih društava (Anheier, 2004). Svaka dobrovoljna aktivnost koja uključuje davanje vremena u korist nekog drugog pojedinca, grupe ili organizacije, bez očekivanja financijske dobiti zauzvrat, definira se kao volontiranje (Wilson, 2000, prema Bromley, 2010).

Prema Zakonu o volonterstvu Republike Hrvatske (NN, 58/2007, Članak 3), volontiranje je “dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za opću dobrobit, a obavljaju ih osobe na način predviđen ovim Zakonom, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno”.

Međunarodna klasifikacija OCD-a navodi sljedeća područja rada udruga: obrazovanje i istraživanje, zdravlje, socijalne usluge i humanitarni rad, okoliš, međunarodni odnosi, religija, promicanje volonterstva, pravo i politike uz isticanje ljudskih prava i prava žena itd. (Salamon i Anheier, 1993, prema Franc i sur., 2006).

Aktivnosti OCD-a su raznovrsne, a neke od njih su: radionice kreativne i obrazovne prirode, psihološka pomoć pojedincima, organiziranje predavanja ili seminara, objavljivanje priručnika i publikacija, suradnja s fakultetima i međunarodnim organizacijama, praktična primjena dokumenata s nacionalne ili europske razine čiji je primarni fokus na ljudskim, ženskim i dječjim pravima, projekti za djecu i mlade, humanitarne akcije i sl. (Škorić, 2020).

OCD su djelotvorne u promoviranju inkluzivnog obrazovanja, najčešće formulirajući i provodeći različite projekte i razvojne programe. Paulo Freire, brazilski pedagog, teoretičar i filozof, OCD nazvao je ključnima, kada je zadatak uključiti marginalizirane skupine u sustav obrazovanja (Freire, 1972, prema Škorić, 2020).

## **5.CIVILNO DRUŠTVO I ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA U NACIONALNOM KONTEKSTU**

### ***5.1. Zakonski okvir OCD u Republici Hrvatskoj***

Zakon o udrugama Republike Hrvatske definira udruge kao “svaki oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba koje se, radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za zaštitu ljudskih prava i sloboda, zaštitu okoliša i prirode i održivi razvoj, te za humanitarna, socijalna, kulturna, odgojno-obrazovna, znanstvena, sportska, zdravstvena, tehnička, informacijska, strukovna ili druga uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonom, a bez namjere stjecanja dobiti ili drugih gospodarski procjenjivih koristi, podvrgavaju pravilima koja uređuju ustroj i djelovanje toga oblika udruživanja” (NN, 74/2014, Članak 4).

Najčešći fokus aktivnosti OCD u Republici Hrvatskoj stavljen je na ljudska prava, demokraciju i neformalno obrazovanje (Škorić, 2020).

Prema Zakonu o udrugama Republike Hrvatske, udruge egzistiraju na temelju pet načela.

Prvo je načelo neovisnosti zbog kojeg udruge samostalno određuju svoje - područje djelovanja, ciljeve, djelatnosti te unutarnji ustroj (NN, 74/2014, Članak 6).

Slijedi načelo javnosti rada udruge koji se regulira statutom odnosno u skladu sa Zakonom (NN, 74/2014, Članak 7).

Treće je načelo demokratskog ustroja koje zahtijeva od unutarnje uprave udruge da djeluje u skladu s demokratskim načelima (NN, 74/14, Članak 8).

Načelo neprofitnosti znači da cilj udruge nije ostvarivanje dobiti, ali da može izvršavati gospodarsku djelatnost u skladu sa statutom i zakonom (NN, 74/14, Članak 9).

Posljednje je načelo slobodnog sudjelovanja u javnom životu koje se odnosi na slobodno sudjelovanje udruge u “razvoju, praćenju, provođenju i vrednovanju javnih politika, kao i oblikovanju javnog mnijenja te izražavanju svoja stajališta, mišljenja i poduzimanju inicijative o pitanjima od njihova interesa” (NN, 74/14, Članak 10).

### ***5.2. Prvo sustavno istraživanje o strukturi civilnog društva u Republici Hrvatskoj***

Prvo sustavno istraživanje o strukturi civilnog društva u Republici Hrvatskoj provedeno je 2001.godine. Koristio se anketni upitnik, a uzorak je činilo 353 ispitanika. Rezultati su pokazali kako je struktura civilnog društva u Republici Hrvatskoj srednje razvijena zbog korijena socijalizma i nemogućnosti osuvremenjivanja udruga te vladajućeg nedemokratskog političkog režima 90-ih godina 20. stoljeća (Bežovan, 2002). Isti je autor predvidio kako će za modernizaciju civilnog društva u Republici Hrvatskoj trebati deset godina. Pritom je naglasio potrebu jačanja demokratizacije, izvora financija za OCD, ekonomskog boljitka i praćenja europskih trendova. Zaključno je civilno društvo nazvao urbanim fenomenom.

Sagledavajući strukturu civilnog društva godinu dana kasnije, Bežovan (2002) istraživao je članstvo u OCD pa je tako istaknuo rezultate Europskog istraživanja vrednota - Hrvatska, koji su pokazali da je najviše članstva u sportskim organizacijama (14,1%) i religioznim organizacijama (12,2%). Odgojno - obrazovne organizacije koje su u fokusu ovoga rada, imale su nešto niži postotak članstva (7,8%).

Bežovan (2002) je spomenuo i podatke o područjima djelatnosti udruga u nacionalnim okvirima, koje je 1997. godine objavio Centar za razvoj neprofitnih organizacija. Od 548 OCD, područje obrazovanja i istraživanja zauzimalo je samo 5% u odnosu na ostala područja djelovanja. Veći postotak udruga djelovao je na području socijalne skrbi (20%) i zaštite okoliša (13%).

Iako su navedeni podaci zastarjeli, u dijelu rada koji slijedi (*Podaci o udrugama Ureda za udruge i Podaci o udrugama iz Registra udruga*) iznose se podaci o područjima djelovanja udruga iz 2020. i 2023. godine, s naglaskom na obrazovno područje, kako bi se moglo zaključiti postoje li promjene u zastupljenosti obrazovnog područja djelovanja tijekom perioda od dva desetljeća.

### **5.3. Podaci o udrugama Ureda za udruge**

Sažete podatke o udrugama Republike Hrvatske koji slijede iznio je Ured za udruge (2020) u ožujku 2020.godine. Zabilježeno je 51.679 registriranih udruga, a s obzirom na popis stanovništva 2011.godine, kada je broj stanovnika iznosio 4.290.612, slijedi da je omjer stanovnika i udruga bio 83:1. Vidljiv je značajno veći broj udruga u odnosu na prije dvadeset godina kada ih je bilo samo 548 (Bežovan, 2002). Dodijeljena financijska sredstva udrugama u 2018.godini iznosila su 2.303.686.290,85 kn.

U Primorsko - goranskoj županiji zabilježeno je 4.169 registriranih udruga što znači da se u PGŽ-u nalazilo 8% udruga u odnosu na ukupan broj udruga u Republici Hrvatskoj. Veći postotak udruga u odnosu na ukupan broj udruga, zabilježen je u Splitsko - Dalmatinskoj županiji (10%) i Gradu Zagrebu (25%), dok je najmanji postotak udruga zabilježen u Ličko - senjskoj (1%) i Virovitičko - podravskoj županiji (1%).

Najveći postotak udruga djeluje na području sporta (20,3%), kulture i umjetnosti (14%), obrazovanja, znanosti i istraživanja (8,8%) te socijalne djelatnosti (7,8 %). Najmanji postotak udruga djeluje na ostalim područjima djelovanja (0,8%) te na području hobističke djelatnosti (1,3%) i duhovnosti (1,6%). Preostala područja djelovanja su branitelji i stradalnici, tehnička kultura, zaštita zdravlja, zaštita okoliša i prirode, zaštita i spašavanje, održivi razvoj, demokratska politička kultura, gospodarstvo, ljudska prava i međunarodna suradnja.

Evidentiran broj volontera u udrugama je 52.673, uz napomenu kako u Republici Hrvatskoj, sa svakom narednom godinom, raste broj volontera. Nadalje, broj zaposlenih u udrugama iznosi 17.961, također uz napomenu kako je iz godine u godinu opažen rast broja zaposlenih u udrugama s obzirom da se na udruge gleda kao na važan strateški potez prilikom razvoja i provođenja politike tržišta rada i poticanja zapošljivosti. Isto tako, navedeno je i da su udruge poželjni poslodavci te prigodna mjesta za stručno usavršavanje.

#### **5.4. Aktualni podaci o udrugama iz Registra udruga**

Ured za udruge nije objavio podatke za registrirane udruge u 2023. godini, međutim Registar udruga Republike Hrvatske<sup>1</sup> dostupan je svima u online obliku pa se samostalno mogu pronaći sljedeći podaci:

Ukupan broj aktivnih udruga iznosi 49.665, što je 2014 udruga manje nego u 2020.godini. U Gradu Zagrebu je registrirano 24% udruga u odnosu na ukupan broj udruga, a u Primorsko - goranskoj županiji 7% te je u oba slučaja za 1% manje udruga naspram 2020.godine. Splitsko - dalmatinska županija i dalje bilježi 10% udruga. Najmanji je postotak udruga opet u Virovitičko - podravskoj i Ličko - senjskoj županiji (1%).

---

<sup>1</sup> Registar udruga Republike Hrvatske. (n.d.). *Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske*. Preuzeto 20.7. 2023. s <https://registri-npo-mpu.gov.hr/#!udruge>

I dalje najveći postotak udruga djeluje na području sporta (27%, dakle 6,7% više nego 2020.g.), kulture i umjetnosti (20%, odnosno 6% više nego 2020.g.), obrazovanja, znanosti i istraživanja (13%, tj. 4,2% više nego 2020.g.) te socijalne djelatnosti (11 %, dakle 3,2% više nego 2020.g.). Iz navedenih podataka može se uočiti porast djelovanja OCDA u određenim područjima, unutar kojih je i obrazovno područje koje je u fokusu ovog istraživačkog rada.

Najmanji postotak udruga i dalje djeluje na ostalim područjima djelovanja (1%, iako 0,2% više nego 2020.g.) te na području hobističke djelatnosti (2%, iako 0,7% više nego 2020.g.) i duhovnosti (2%, iako 0,4% više nego 2020.g.).

### ***5.5. Organizacije civilnog društva i neformalno obrazovanje***

Prema istraživanju na nacionalnoj razini iz 2013. godine, kada se ispitivalo mlade kojeg aktera smatraju najodgovornijim za rješavanje problema mladih, rezultati su pokazali da je civilno društvo pri kraju ljestvice dok su na vrhu bili roditelji i Vlada (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017).

Međutim, uočljiv je pozitivan pomak kada je riječ o civilnom društvu. Naime, Ilišin i Spajić Vrkaš (2017) objasnili su kako je u spomenutom istraživanju ipak dvostruko više mladih označavalo civilno društvo kao važnog aktera za rješavanje problema mladih naspram 2004. godine. Autori su utvrdili da mladi sve više prepoznaju značaj programa OCD-a i adekvatnu integraciju istih u školske i fakultetske programe, tj. u formalni sustav te da takav pomak pogoduje poboljšanju kvalitete obrazovanja.

U posljednjih nekoliko godina uočen je trend rasta participacije mladih u pojedinim OCD. Pritom se najviše priključuju sportskim udrugama. Također, participacija mladih u OCD pozitivno je povezana s njihovim zanimanjem za politički angažman (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017).

U istraživanju pozicije civilnog društva u studijskim programima na sveučilištima u Hrvatskoj provedenom prije više od deset godina, Bežovan i sur. (2011) naveli su kako je vidljiv porast kolegija sa tematikom civilnog društva, komentirajući kako to nije izbrisalo zaostajanje Republike Hrvatske za srednjoeuropskim zemljama kada je u pitanju uvođenje programa OCDA u formalni sustav obrazovanja. Njihova dva glavna prijedloga za poboljšanje navedenog bila su provođenje temeljitih intervjuova sa studentima, nastavnicima i istraživačima u svrhu snažnijeg prožimanja tematike civilnog društva u obrazovnim programima te izdavanje novih radova na temu civilnog društva kako bi se riješio problem nedostatka literature na hrvatskom

jeziku.

### **5.6. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva**

Hrvatski je sabor osnovao Nacionalnu zakladu za razvoj civilnog društva 16. listopada 2003. godine. Zagovaranje za razvoj civilnog društva u Republici Hrvatskoj misija je zaklade.

Zaklada svoje djelovanje usmjerava k postizanju aktivnog građanstva, obnovi kapaciteta civilnog društva za participaciju u društvenom razvoju, razvitku suradnje među sektorima i između OCD, pojačanoj vidljivosti aktivnosti OCD u javnosti te zapošljavanju u neprofitnom sektoru. Sukladno tome, zaklada stručno i financijski podržava održivost neprofitnog sektora, volonterstva, demokratskih institucija te suradnju među sektorima.

Temeljne vrijednosti koje promiče Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva su poštivanje ljudskih prava i različitosti, odgovornost, suradnja, dijalog, javnost djelovanja, informiranost, nenasilje i tolerancija.<sup>2</sup>

## **6. STRUČNI SURADNICI PEDAGOZI**

---

<sup>2</sup> Misija, vizija, ciljevi. (n.d.). *Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva*. Preuzeto 21.7.2023. s <https://zaklada.civilnodrustvo.hr/zaklada/misija-vizija-ciljevi>

### **6.1. Djelovanje pedagoga**

Uređenje razvojne djelatnosti školskog pedagoga u nacionalnim okvirima dogodilo se donošenjem Zakona o osnovnoj školi 1964. godine, a šest godina kasnije uveli su se studiji za školske pedagoge na visokoškolskim ustanovama. Prvotno usmjerenje pedagoga bilo je ka ravnatelju, odnosno glavna funkcija bila je *pomoćnik ravnatelju* (Ledić i sur., 2013). Isti su autori komentirali kako je to uvelike umanjilo važnost pedagoga već na samom početku uređenja pedagoške djelatnosti.

Nakon 1980-ih, veći je fokus stavljen na pedagoge kao stručnjake za razvoj koji sudjeluju u praćenju, analiziranju te istraživanju odgojno - obrazovnih aktivnosti odnosno planiranju, programiranju, vrednovanju i unapređivanju tih aktivnosti (Ledić i sur., 2013).

Pedagozi su kao široko profilirani stručni suradnici (Ledić i sur., 2013) “najviše prepoznati kroz profesionalno-pedagoški rad unutar sustava odgoja i obrazovanja u kojem svojim radom doprinosi unaprjeđenju procesa i djelatnosti odgoja i obrazovanja te usko surađuje s nositeljima, nastavnicima i odgojiteljima te učenicima i roditeljima kao relevantnim (su)dionicima odgojno-obrazovnog procesa” (Vican, Ledić, Radeka, 2022, str. 13).

Pedagoška je profesija tradicionalno usko povezana uz rad škole, a najčešće područje posla koje obavljaju su: provedba savjetodavnog rada sa učesnicima odgojno - obrazovnog rada, neposredni odgojno - obrazovni rad s djecom te suradnja sa roditeljima, odgojiteljima, nastavnicima, ostalim stručnim suradnicima i vanjskim suradnicima (Vican i sur., 2022).

Ledić i sur. (2013) ističu kako raznolikost poslova pedagoga sa sobom povlači i raznolikost potrebnih kompetencija za obavljanje te djelatnosti, pritom definirajući kompetencije kao skup znanja, vještina i vrednota stručnog suradnika, stečen iskustvom, odgojem i obrazovanjem, kojeg adekvatno iskorištava s obzirom na postavljene zahtjeve i izazove određene situacije.

### **6.2. Kompetencije pedagoga**

U sklopu projekta “Sveučilište i vanjsko okruženje u kontekstu europskih integracijskih procesa” 2012. godine provedeno je istraživanje o kompetencijama školskih pedagoga na uzorku od 508 školskih pedagoga iz svake županije Republike Hrvatske. Ispitani su putem online anketnog upitnika unutar kojeg je korišteno šest skupina kompetencija koje svaki pedagog mora imati, a koje su Ledić i sur. (2013) formirali na osnovu opsežnog pregleda literature. U nastavku će uslijediti tablearni prikaz šest skupina kompetencija te njihova



objašnjenja, a potom i ključni rezultati navedenog istraživanja kako bi se mogla napraviti poveznica sa rezultatima ovog istraživačkog rada u dijelu rasprave.

Tablica 1. Prikaz šest skupina kompetencija pedagoga (izrađeno prema Ledić i sur., 2013).

Grupacija kompetencija	Objašnjenje kompetencija
Osobne kompetencije	<p>Sposobnost...</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● Samostalnog djelovanja</li> <li>● Adaptacije aktualnim pedagoškim prilikama</li> <li>● Iskazivanja empatičnosti</li> <li>● Otvorene komunikacije</li> <li>● Promišljanja na temelju etičkih i moralnih načela</li> </ul>
Razvojne kompetencije	<p>Sposobnost...</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● Sudjelovanja u cjeloživotnom učenju</li> <li>● Pokretanja inovacija u odgojno - obrazovni rad</li> <li>● Kreiranja individualiziranih programa za učenike</li> <li>● Kreiranja razvojnih strategija škole</li> <li>● Istraživanja pedagoške teorije i prakse</li> </ul>
	<p>Razumijevanje...</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● strukture nacionalnog obrazovnog sustava</li> <li>● nacionalnih zakonskih okvira na području odgoja i obrazovanja</li> </ul>

<p>Stručne kompetencije</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● planiranja i programiranja rada škole</li> <li>● područja rada stručnih suradnika i nastavnika</li> <li>● kreiranja pedagoških instrumenata i pedagoške dokumentacije</li> <li>● didaktičkih načela rada i izrade nastavnih priprema</li> <li>● sustavnog nadziranja nastavničkog rada</li> <li>● postupka vrednovanja rezultata odgojno - obrazovnog rada</li> <li>● hrvatskog jezičnog standarda</li> </ul> <p>Sposobnost...</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● savjetodavnog rada i profesionalnog usmjeravanja s učenicima</li> <li>● rada s darovitim učenicima</li> <li>● integracije učenika s teškoćama u razvoj</li> <li>● uporabe informatičke tehnologije</li> </ul>
<p>Međuljudske kompetencije</p>	<p>Sposobnost...</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● interdiscipliniranog djelovanja</li> <li>● timskog rad s nastavnicima, stručnim suradnicima i roditeljima</li> <li>● Uspostavljanja suradnje s okruženjem</li> </ul>
	<p>Sposobnost...</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● izrade, vođenja i vrednovanja projekata</li> </ul>

<p>Akcijske kompetencije</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● stvaranja motivirajućeg radnog okruženja</li> <li>● rješavanja konflikata</li> <li>● uvođenja inovacija u rad škole</li> </ul>
<p>Kompetencije europske dimenzije u obrazovanju</p>	<p>Razumijevanje...</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● stranog jezika I(min.jedan)</li> <li>● europskih trendova obrazovanja</li> <li>● procesa prijave na programe Europske unije</li> <li>● načina funkcioniranja ključnih tijela Europske unije</li> <li>● demokratskog građanstva i ljudskih prava</li> </ul> <p>Sposobnost...</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● poticanja učenika i nastavnika na društvenu odgovornost</li> <li>● rada u interkulturalnom i multikulturalnom okruženju</li> </ul>

Prva skupina kompetencija su osobne kompetencije koje obuhvaćaju sposobnost pedagoga za samostalno djelovanje, adaptaciju aktualnim pedagoškim prilikama, iskazivanje empatičnosti, otvorenu komunikaciju te promišljanje na temelju etičkih i moralnih načela.

Druga skupina su razvojne kompetencije koje se odnose na sposobnost pedagoga za sudjelovanje u cjeloživotnom učenju, pokretanje inovacija u odgojno - obrazovni rad, kreiranje individualiziranih programa za učenike i razvojnih strategija škole te istraživanje pedagoške teorije i prakse.

Nadalje, stručne kompetencije uključuju razumijevanje strukture obrazovnog sustava na nacionalnoj razini, nacionalnih zakonskih okvira na području odgoja i obrazovanja, planiranja i programiranja rada škole, područja rada stručnih suradnika i nastavnika, kreiranja pedagoških instrumenata i pedagoške dokumentacije, didaktičkih načela rada i izrade nastavnih priprema, sustavnog nadziranja nastavničkog rada, postupka vrednovanja rezultata odgojno - obrazovnog rada te hrvatskog jezičnog standarda. Osim toga, uključuju i sposobnost vršenja savjetodavnog rada i profesionalnog usmjeravanja s učenicima, rada s darovitim učenicima, integracije učenika s teškoćama u razvoj te uporabe informatičke tehnologije.

Četvrta skupina su međuljudske kompetencije koje obuhvaćaju sposobnost pedagoga za interdisciplinirano djelovanje, timski rad s nastavnicima i stručnim suradnicima te roditeljima, uspostavljanje dogovora te suradnju s okruženjem odnosno lokalnom zajednicom, OCD, medijima i sl.

Akcijske kompetencije objedinjuju sposobnost pedagoga za izradu, vođenje i vrednovanja projekata, stvaranje motivirajućeg radnog okruženja, rješavanja konflikata te uvođenje inovacija u rad škole.

Šesta i posljednja skupina su kompetencije europske dimenzije u obrazovanju, a one se odnose na poznavanje odnosno razumijevanje barem jednog stranog jezika, europskih trendova na području obrazovanja, procesa prijave na programe Europske unije, načina funkcioniranja ključnih tijela Europske unije te razumijevanje demokratskog građanstva i ljudskih prava. Također, ova skupina obuhvaća i sposobnost pedagoga za poticanje učenika i nastavnika na društvenu odgovornost te rad u interkulturalnom i multikulturalnom okruženju.

Nakon prikaza skupina kompetencija pedagoga, slijede prikazi glavnih rezultata spomenutog istraživanja profesorice Ledić i suradnika iz 2013. godine.

Kada je riječ o procjeni važnosti kompetencija potrebnih za rad školskog pedagoga, autori su na temelju dobivenih podataka zaključili da je za pedagoga neophodna osposobljenost za provedbu savjetodavnog rada s učenicima, rada s roditeljima, planiranje i programiranje rada škole te poznavanje pedagoške dokumentacije. Uz navedeno su istaknuli i važnost osobina pedagoga kao što su otvorenost i empatičnost.

Također, autori su naveli kako pedagozi s dužim radnim iskustvom značajno višim procjenjuju doprinos inicijalnog obrazovanja i stručnog usavršavanja prilikom stjecanja potrebnih

kompetencija, za razliku od pedagoga s kraćim radnim iskustvom, koji kritiziraju nedostatak praktičnog dijela na studijskim programima.

U dijelu gdje su autori ispitivali na koji alternativni način su pedagozi stjecali potrebne kompetencije, rezultati su pokazali kako je najčešći odgovor bio individualnim radom odnosno samostalnim pretraživanjem informacija.

Neke od preporuka za budućnost koje su istaknuli navedeni autori su potreba za uvođenjem većeg opsega praktičnog dijela u inicijalno obrazovanje pedagoga na način da se formiraju zasebni kolegiji ispunjeni praktičnim sadržajem i da se ojača suradnja fakulteta sa praktičnim stručnjacima. Zatim, naglasili su studente i studentice koji su završili svoje inicijalno obrazovanje te su krenuli u svijet rada kao bogati izvor informacija koji može biti od značajne koristi studentima i studenticama koji su još u procesu inicijalnog obrazovanja, ali i ostalim dionicima fakulteta. Naposljetku, stručna su usavršavanja predstavili kao esencijalan segment rada pedagoga nadovezujući se na kompleksnost profesionalne djelatnosti pedagoga od kojeg se zahtjeva visoka razina stručnosti na više sfera odgoja i obrazovanja kao što su predškolski i školski odgoj i obrazovanje, obrazovanje odraslih, rad u civilnom sektoru itd.

### ***6.3. Pedagozi u udrugama***

U Republici Hrvatskoj, 2017. godine provedeno je istraživanje čija je svrha bila ustanoviti prirodu djelovanja udruga u odgojno – obrazovnim područjima. Rezultati su prikupljeni putem anketnog upitnika kojeg je ispunjavao uzorak od 91 ispitanika koji djeluju u udrugama. Rezultati su pokazali kako od stručnjaka odgoja i obrazovanja unutar jedne udruge u prosjeku djeluje samo 13,2% pedagoga te 27,5% psihologa, 18,7 % socijalnih radnika i 18,7% profesora nastavničkog smjera na fakultetu. Dakle, tek desetina udruga pruža radno mjesto pedagozima. Kao mogući razlog malog postotka pedagoga naveden je manjak modernizacije nastavnog sadržaja u obrazovanju pedagoga koji se većinski usmjerava na institucionalno, a ne izvaninstitucionalno obrazovanje (Bošnjak, 2018).

## 7. ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA SOS Rijeka

Za potrebe izrade ovoga rada i provedbe istraživanja, kao primjer dobre prakse djelovanja pedagoga u OCDu, odabrana je organizacija SOS Rijeka.

SOS Rijeka je nevladina, neprofitna i feministička organizacija, tj. centar za nenasilje i ljudska prava. Organizacija svoj rad temelji na razvijanju društva u kojem je nasilja javan, a ne privatni problem. Pritom je ključna uloga aktivnih i odgovornih građana te same udruge, koja pruža podršku i psihosocijalnu te pravnu pomoć svim punoljetnim žrtvama obiteljskog, partnerskog i seksualnog nasilja.

Za rad udruge zaslužan je Koordinacijski tim (3 članice) koji provodi aktivnosti udruge, planira razvoj te iznosi prijedloge Upravnom odboru (5 članica) i Skupštini (16 članica).

SOS Rijeka svoje djelovanje ostvaruje kroz četiri glavna programa, a to su: Pružanje pomoći i podrške žrtvama obiteljskog, partnerskog i seksualnog nasilja, Prevencija i edukacija, Zagovaranje i lobiranje za društvene promjene te Društvo nenasilja.

Program *Pružanje pomoći i podrške žrtvama obiteljskog, partnerskog i seksualnog nasilja* temelji se na osiguravanju besplatne psihosocijalne i primarne pravne pomoći svim punoljetnim žrtvama istaknutih vrsta nasilja. Korisnice programa većinski su žene iako je on namijenjen svim osobama koje trpe nasilje, bez obzira na spol i rod. Ovim programom nastoji se pomoći nezaštićenim skupinama u procesu njihove reintegracije u društvo. Dakle, voditeljice programa ohrabruju (uglavnom) žene da prepoznaju nasilje u svojoj okolini i najbrže moguće napuste istu, zajedno sa svojom djecom ili drugim žrtvama te postanu nezavisne i aktivne individue. Pritom se njeguju glavne vrijednosti demokracije kao što su tolerancija, ravnopravnost i antidiskriminacija te se akcelerira promjena cjelokupnog društva u pozitivnom smjeru.

Program *Prevencija i edukacija* obuhvaća sustavni preventivno edukativni rad s mladima, njihovim roditeljima, osobama koje rade s mladima, odgojno – obrazovnim institucijama, ustanovama u socijalnoj skrbi te ostalim akterima i ustanovama čije je djelovanje prožeto tematikom rodno uvjetovanog nasilja. Cilj prema kojem ovaj program ide je smanjenje nasilja u budućnosti, a njegovom ostvarenju dakako doprinosi preventivni rad.

Uloga voditeljice edukativno – preventivnih programa je priprema i provedba radionica i edukacija o rodno uvjetovanom nasilju te poticanje suzbijanja istog. Osim toga, voditeljica

ostvaruje suradnje s odgojno – obrazovnim institucijama, piše projekte i izvještaje te kreira i izvršava aktivističke intervencije.

*Zagovaranje i lobiranje za društvene promjene* program je koji uključuje suradnju SOS Rijeka s nacionalnim, regionalnim i lokalnim institucijama odnosno strukturama, u cilju zaštite žrtava nasilja te kreiranja senzibiliziranijeg društva. Dakle, partnerstvo se uočava na zajedničkom unaprjeđivanju edukacijskog sustava i umrežavanju te zaštiti žrtava nasilja. Program se održava kontinuiranim aktivnostima, volonterstvom i aktivističkim radom. Ponajviše su istaknute vrijednosti poput aktivnog sudjelovanja i sudioničkog građanstva s obzirom da je priroda udruga promatrati već postojeće ili potencijalne društvene neprilike na koje treba pravodobno reagirati. Pritom promiču zajednički rad sa institucijama, koje moraju biti transparentne i pravedne, kako bi se održalo te dodatno razvijalo demokratsko društvo.

Naposljetku, *Društvo nenasilja*, programsko je područje koje SOS Rijeka ostvaruje u suradnji s medijima, javnim kompanjama i aktivizmom. Glavni cilj je potaknuti sve građane na prepoznavanje i adekvatno suočavanje s nasiljem kako bi se dostiglo, kako i sam naziv programa kaže, društvo nenasilja. Tome doprinosi i educiranje o tome kako nasilje ne smije biti privatno, već javni problem. Njegovom ostvarenju doprinose ciljevi svih prethodno objašnjenih programa.<sup>3</sup>

## **8. METODOLOGIJA**

### ***8.1. Opis predmeta istraživanja***

---

<sup>3</sup> Svi podaci o OCD SOS Rijeka preuzeti su sa njihove službene web stranice. Upoznaj nas. (n.d.). *SOS Rijeka – centar za nenasilje i ljudska prava*. Preuzeto 31.5.2023. s <https://www.sos-rijeka.org/upoznaj-sos/>

Pregledom literature može se zaključiti kako se formalni sustav obrazovanja otežano nosi sa sve većim društvenim i obrazovnim izazovima. Kao moguća strategija za poboljšanje takve situacije navodi se potreba za većom ulogom neformalnog obrazovanja odnosno djelovanja OCD unutar institucionalnih okvira, s obzirom na njihovu misiju unaprjeđenja obrazovanja u razvojnim zemljama. Stručni suradnici, kao što su pedagozi, svoju ključnu ulogu unutar odgojno – obrazovnih područja zauzimaju u formalnom obrazovanju, ali i u OCD, iako u znatno manjem opsegu. S obzirom na oskudan broj literature koji se bavi ovom tematikom u nacionalnim okvirima, uočava se potreba za dodatnim istraživanjem uloge pedagoga u odgojno – obrazovnim djelatnostima OCD s fokusom na mladima. Navedeno će se istražiti ispitujući iskustva pedagoginje zaposlene u OCD SOS Rijeka odnosno centru za nenasilje i ljudska prava, kojoj je glavna funkcija kao pedagoginje - edukativno – preventivna funkcija.

## ***8.2. Cilj istraživanja***

Cilj ovog istraživanja je ispitati ulogu pedagoga u odgojno – obrazovnim djelatnostima organizacija civilnog društva. Time se nastoji produbiti razumijevanja o važnosti uloge i rada pedagoga u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja mladih.

## ***8.3. Temeljno istraživačko pitanje***

Što nam iskustvo rada pedagoginje u organizaciji civilnog društva, govori o koristima i izazovima odgojno - obrazovnog rada pedagoga s mladima u izvaninstitucionalnom okruženju?

## ***8.4. Specifična istraživačka pitanja***

1. Koji su motivacijski razlozi odabira profesionalnog djelovanja kao pedagoga u izvaninstitucionalnim okvirima obrazovanja mladih?
2. Koje su kompetencije pedagoga prepoznate kao ključne u području izvaninstitucionalnog odgojno-obrazovnog djelovanja s mladima i na koje se sve načine one stječu?
3. Koji su izazovi i koristi rada pedagoga s mladima u organizaciji civilnog društva?

## ***8.5. Metoda i postupci prikupljanja podataka***

U ovom istraživanju primijenila se kvalitativna metodologija društvenih istraživanja. U kvalitativnom se istraživanju analiziraju informacije o iskustvima, pojavama ili procesima



pomoću metode intervjua, analize teksta ili opažanjem ponašanja. Dakle, istražuju se iskustva, stavovi i mišljenja ispitanika. Rezultati kvalitativnog istraživanja selektiraju se u teme i podteme, a konstatacije se argumentiraju citatima ispitanika (Buljan, 2021).

U svrhu prikupljanja podataka proveden je polustrukturirani intervjui. Vođenje takvog intervjua je fleksibilno, a ispitivač posjeduje samo osnovne natuknice koje obuhvaćaju željene teme razgovora. Ispitivač se uključuje u razgovor kada je potrebno preusmjeravanje na druga tematska područja (Bognar, 2000).

Intervju je proveden 3. kolovoza 2023. godine u online obliku putem platforme Teams. Trajao je 33 minute.

Protokol intervjua nalazi se u odjeljku „Prilozi“.

Sudionica istraživanja informiranim pristankom daje pravo korištenja osobnog imena i imena OCD u kojoj djeluje.

#### ***8.6. Uzorak istraživanja***

Istraživanje se provelo na namjernom uzorku. Odabrana je pedagoginja koja djeluje unutar OCD SOS Rijeka i pritom ostvaruje suradnju s mladima i odgojno - obrazovnim institucijama. Glavna funkcija pedagoginje u organizaciji u kojoj je zaposlena je preventivno - edukativna. Navedeni je uzorak odabran zbog bogatog izvora informacija koje omogućuju dublji uvid u sam fokus ovoga istraživačkog rada odnosno ulogu pedagoga izvan formalnih okvira obrazovanja s naglaskom na odgojno - obrazovne djelatnosti koje su dio svakodnevnog profesionalnog rada pedagoga. Odabrana sudionica istraživanja je magistra pedagogija i magistra edukacije povijesti.

#### ***8.7. Obrada i analiza podataka***

Nakon što je proveden polustrukturirani intervjui izveo se transkript. Na osnovu transkripta su se analizirali dobiveni podaci koji su prikazani s obzirom na temeljno i specifična istraživačka pitanja. Transkript se pročitao više puta kako bi se jamčila njegova točnost.

Svi citati koji se koriste iz intervjua pripadaju odabranoj pedagoginji koja je potpisala informirani pristanak za korištenje svog imena i prezimena te imena organizacije u kojoj djeluje.

### ***8.8. Instrument istraživanja***

U svrhu prikupljanja podataka osmišljen je protokol polustrukturiranog intervjua čija su pitanja osnovana na istraživačkim pitanjima. Navedeno se može pronaći u Prilogu 2.

## **9. REZULTATI I RASPRAVA**

### ***9.1. Motivacija za djelovanje pedagoginje u izvaninstitucionalnim okvirima obrazovanja mladih***

Za početak su se temeljem prvog specifičnog istraživačkog pitanja htjeli istražiti motivacijski razlozi sudionice za odabir profesionalnog djelovanja kao pedagoga u izvaninstitucionalnim okvirima obrazovanja mladih.

Prema odgovorima pedagoginje može se zaključiti da je glavni motivacijski razlog veći obim kreativnosti kod odabira neformalnih oblika rada s korisnicima. Prilikom rada u civilnom sektoru shvatila je da se sadržaji, metode i oblici rada mogu jednostavnije provjeravati i korigirati u odnosu na formalni sustav obrazovanja te da svojim angažmanom u odgojno - obrazovnim djelatnostima OCDA dopunjuje rad u formalnom sustavu obrazovanja. Jasno da je kod odabrane sudionice istaknuta intrinzična motivacija za rad koju Krstinić i Pauković (2020) opisuju kao psihološki mehanizam svake osobe koji nas stimulira na ostvarivanje unutarnjeg osjećaja zadovoljstva, a koji nije vezan uz nagrade iz vanjske okoline kao što je to slučaj kod ekstrinzične motivacije.

*“Mislim da je najvažniji možda faktor bio mogućnost nekakve kreativnosti u pristupu i neformalnim oblicima rada koji ipak dozvoljavaju širi dijapazon mogućnosti kako raditi s djecom i mladima, ali i odraslima s kojima se mogu naći na nekakvom zajedničkom terenu i da radimo stvari koje nas sve vesele i ispunjavaju. Kod civilnog me sektora baš privuklo upravo ta mogućnost kreiranja i sadržaja i metoda i oblika koje onda mogu i testirati i jednostavnije mijenjati nego što je to unutar formalnog obrazovnog sustava...nekako je moj dojam bio da sa ovim radom ja nadopunjujem ono što se zapravo dešava u formalnom obrazovnom sustavu”.*

Uz navedeno je pedagoginja istaknula jednu od prednosti neformalnog oblika rada s mladima koja se očitava u opuštenijim međudnosima koji omogućavaju lakše otvaranje osjetljivih tema nego u formalnim oblicima rada. Knoch i sur. (2019) objašnjavaju kako neformalni oblici rada proširuju obrazovno područje za participaciju mladih u aktivnom učenju i kritičkom promišljanju te potiču prevladavanje različitih prepreka kao što su negativni stereotipi, nesigurne i opasne situacije te izlazak iz zone ugodnosti.

*“...taj nekakav moment u toj neformalnosti samoj gdje se i povezivanje sa mladima ili drugim skupinama s kojima se provode edukativne aktivnosti, dešava na ipak nekoj drugačijoj razini nego kada ste vi taj autoritet u školi ili učionici, puno je neformalnije, a puno se lakše otvaraju neke teme, dijele mišljenja. Mislim da su ti neformalni i informalni momenti zapravo jako jako*

važni...”.

## **9.2. Formalno i neformalno obrazovanje pedagoginje u OCD s osvrtom na ključne kompetencije**

U ovom se dijelu htjelo ispitati kako se odvijalo dosadašnje formalno i neformalno obrazovanje sudionice te koliko ju je inicijalno formalno obrazovanje osposobilo za rad, uzimajući u obzir ovladavanje potrebnim kompetencijama za rad pedagoga. Također se htjelo saznati na koji način pedagoginja dodatno unaprjeđuje odnosno stječe kompetencije. Svim navedenim se htjelo dobiti odgovor na drugo specifično istraživačko pitanje.

Pregledom transkripta intervjua jasno je kako je odabrana sudionica završila fakultetsko obrazovanje te je stekla akademsko zvanje magistra pedagogije i magistra edukacije povijesti. Napomenula je kako joj je diplomski studij edukacije povijesti pomogao da osnaži i dodatno unaprijedi svoje predavačke vještine koje joj zasigurno pomažu prilikom provođenja preventivno - edukativnih programa s mladima i ostalim korisnicima.

*“Pa dakle, nakon srednje upisala sam filozofski fakultet u Rijeci, smjer pedagogija povijest gdje sam onda zapravo stekla zvanje magistar pedagogije i magistar edukacije povijesti budući da je u tom trenutku na diplomskom iz povijesti bio samo taj nastavnički smjer tako da u biti taj predavački dio sam dosta usavršila, ajmo to tako reći”.*

Osim formalnog visokoškolskog obrazovanja, obrazovni put pedagoginje obuhvaća i neformalne oblike obrazovanja odnosno programe cjeloživotnog obrazovanja.

*“A onda sam se dalje obrazovala kroz neke neformalne kanale, kroz programe cjeloživotnog obrazovanja kao što je to recimo bio pilot program tada zvan mladi u suvremenom društvu...a upisala sam i još neke druge programe koje su prevodile neke udruge i organizacije koje su izvan formalnog sustava”.*

Programe cjeloživotnog obrazovanja smatra djelotvornim alatima za kontinuiranu nadogradnju znanja koji omogućuju pedagogu da ide u korak s novitetima. Slično navode Vican i sur. (2022) koji zagovaraju uključivanje pedagoga u procese usavršavanja kako bi kvalitetu svojeg pedagoškog rada držali na visokoj razini te kako bi uspješno pratili i primijenjivali aktualne obrazovne reforme. Stoga nije iznenađujuća izjava sudionice da ne planira prekinuti svoj angažman u području cjeloživotnog obrazovanja. Ledić i sur. (2013) adaptaciju aktualnim pedagoškim prilikama klasificiraju kao osobnu kompetenciju pedagoga, a sposobnost

sudjelovanja u cjeloživotnom učenju te istraživanje pedagoške teorije i prakse kao razvojne kompetencije.

*“Mislim da je važno za ljude unutar formalnog i neformalnog sustava obrazovanja, da pohađaju programe cjeloživotnog obrazovanja zato što se lakše nadograđuju neka teorijska znanja, dobivaju se neki novi uvidi i dobro je malo se osvježiti što se tiče predavačkog dijela i sadržajnog dijela. Mislim da su programi cjeloživotnog učenja od vitalne važnosti jer se kroz njih, oni koji rade s djecom i mladima na ovaj ili onaj način, u formalnom ili neformalnom sustavu, susreću sa nekim aktualnim i važnim temama, s kojima je važno biti upoznat. Mislim da ću u budućnosti sigurno ganjati takve programe budući da je to jednostavno cjeloživotno obrazovanje i to traje, to će biti on going process”.*

Sudionica smatra da inicijalno formalno obrazovanje doprinosi ovladavanju kompetencija potrebnih pedagogu za obavljanje svoje djelatnosti jer takvo obrazovanje omogućava dublje razumijevanje temeljnih pedagoških i istraživačkih koncepata koji su neizbježan dio svakodnevnog rada udruge s obzirom na učestala istraživanja. Ponovno ističe dodatno obrazovanje i važnost praktičnog rada kako bi se prikupljeno znanje moglo ekspandirati. Prema Vican i sur. (2022) izražena karakteristika posla pedagoga je dinamičnost iz koje proizlazi nužnost kontinuiranog profesionalnog razvoja što se poklapa sa izjavom sudionice kako pojedinac prilikom rada s djecom i mladima intrinzično osjeti potrebu za nadogradnju teorijskog i praktičnog znanja kako bi “bio u toku”.

*“Zvanje i diploma ipak omogućuju tu važnu razinu razumijevanja nekih stvari. Naravno, super je što više imate praktične primjene. Mislim da je ta neka osnova jako važna jer je dio svakodnevnog rada udruge i onda od toga se može krenuti na usavršavanje i to će sigurno biti on going process. Kroz rad u udruzi svako malo provodimo neko istraživanje tako da moram priznati da mi je znanje iz kvalitativne i kvantitativne metodologije vrlo vrlo pomoglo, znači to je dio te baze koju dobijete na fakultetu, da vi znate formirati anketne upitnike, provesti fokus grupe, obraditi te podatke, provesti analizu, pripremiti izvještaj...to je sve dio rada udruge, to je dio pedagoškog rada, to nije samo onaj edukativni moment već istraživački. To je nešto što se sigurno nadograđuje svako malo kako uočite neke važne edukacije za vas same, ali osnova je vrlo veliki faktor baš zato što olakšava razumijevanje temeljnih stvari koje su pedagoške prirode. To je nešto što ćete intrinzično osjećati, meni se baš nedavno dogodila situacija gdje sam shvatila da stvarno ono, treba biti u toku kada se radi s mladima, mora se češće možda*

*uranjati u neke teme i okolnosti koje su mladima puno bliže budući da je sve veći generacijski jaz i to dograđivanje znanja i kompetencija je nešto što ćete osjetiti jer je važno ostati ažuriran, kako bih ja to rekla. Tako da mislim da je baza bitna, veliki je to push i olakšanje, a onda je na osobi samoj da osjeti kada je potrebno to dograđivanje”.*

Pedagoginja uočava i pozitivnu promjenu na sadašnjem studiju pedagogije zbog uvođenja većeg raspona praktičnog sadržaja nego što je to bio slučaj u vrijeme kada je ona pohađala studij pedagogije. Izgleda da se preporuka Ledić i sur. (2013) za jačanjem praktičnog rada na studiju pedagogije u nacionalnim okvirima, koja je dana prije jednog desetljeća, počela ozbiljnije uzimati u obzir.

*“Mislim da je na sadašnjem studiju pedagogije puno više toga praktičnog rada nego što je možda bilo u moje vrijeme i to je zaista dobro jer se može steći neko iskustvo i prije završetka samog studija kako udruge funkcioniraju što je super i jedan veliki veliki plus”.*

### **9.3. Izazovi i koristi rada pedagoga u OCD**

Kako bi se saznao odgovor na treće specifično istraživačko pitanje, sudionicu se pitalo niz pitanja, a to su: kako objašnjava svoju ulogu u OCD, u kojim segmentima unapređenja obrazovnog sustava vidi ključne aspekte uloge pedagoga iz kuta djelovanja OCDa, kako ostvaruje suradnju s djecom i mladima te kako društvena zajednica i politička javnost doživljavaju njenu ulogu pedagoginje u OCD. Također se ispitalo koje preporuke i vizije sudionica ima kada je riječ o reviziji studijskih programa pedagoga u nacionalnom kontekstu, suradnji škola i OCDa u budućnosti te ulozi OCD i pedagoga u budućnosti. U nastavku slijedi prikaz odgovora na navedena pitanja redoslijedom kojim su napisana.

#### *9.3.1. Objašnjenje vlastite uloge pedagoginje u OCD*

Sudionica ulogu pedagoga u OCD smatra značajnom elaborirajući kako akademski i iskustveno stečute pedagoške vještine i kompetencije doprinose radu udruge kada je riječ o pripremi edukativnih materijala, provedbi radionica te kreiranju projekata za koje je pedagog kvalificiran s obzirom da posjeduje potrebna didaktička i metodička znanja.

Ledić i sur. (2013) su pedagoge nazvali stručnjacima koji učestvuju u planiranju, istraživanju i unapređivanju odgojno - obrazovnih aktivnosti, a pri navedenom su potrebne osobne kompetencije pedagoga tj. sposobnost za samostalno djelovanje, zatim razvojne kompetencije

odnosno istraživanje pedagoške teorije i prakse, stručne kompetencije odnosno poznavanje didaktičkih načela rada i sposobnost izrade pedagoških instrumenata te naposljetku akcijske kompetencije koje objedinjuju sposobnost pedagoga za kreiranje, vođenje i vrednovanje projekta.

*“Moram priznati da je rad pedagoga odnosno pedagoginja u civilnom sektoru ustvari dosta značajan, mislim da je svakoj organizaciji dobro imati jednu pedagoginju u timu zato što morate ipak imati neke pedagoške vještine i kompetencije, one se, ako niste tog smjera, s vremenom, ono, bruse i sigurno iskustvo odradi svoje, međutim ipak to znanje koje se stekne na fakultetu olakšava neke stvari u samom radu organizacije poput recimo priprema samih radionica i edukativnih materijala. Znači, vi ipak već imate znanja metodike i didaktike i znate organizirati skupinu da se u konačnici svi zadani ishodi ostvare i kako to sve kasnije provjeriti. Mislim da je to dosta veliki plus i praktički sve organizacije civilnog društva imaju taj edukativni dio u svome radu pokriven, one jesu tu da djeluju u lokalnoj zajednici, da informiraju, educiraju, osnažuju, tako da puno je lakše kada imate nekoga tko je za to vrlo kvalificiran da vam olakša od didaktičke artikulacije i radionica do samog pisanja projekata. Jer onda ćete moći te edukativne aktivnosti puno realnije procijeniti, u kolikom periodu, za koliki broj korisnika i korisnica, tako da je uloga pedagoga značajna”.*

Iako se pedagoge obično vezuje uz djelatnost škole odnosno institucionalno obrazovanje (Bošnjak, 2018, Vican i sur., 2022) sudionica je radom u udruzi zaključila kako je pozicija pedagoga u civilnom sektoru prirodnija u odnosu na poziciju pedagoga u formalnom obrazovanju. Nadodaje da je civilni sektor prostor koji treba biti ispunjen interdisciplinarnošću kako bi rad udruga bio optimalan, što navode i Anehier (2004) te Zrinščak i Bežovan (2007). Sposobnost pedagoga za interdisciplinarno djelovanje kategorizirana je kao međuljudska pedagoška kompetencija (Ledić i sur., 2013).

*“Rekla bih da nam je to možda i prirodnije mjesto nego u školama, što se barem dok sam ja studirala, uvijek forsiralo odnosno naglašavao se rad pedagoga u školama mada mislim da civilni sektor mjesto gdje naš kadar puno može doprinijeti. On je u najboljem formatu kad je interdisciplinaran pa da nema samo pedagoga nego širi tim raznolikih pozicija, znanstvenih i stručnih, ali mislim da udruge koje imaju pedagoge i pedagoginje u svojim timovima lakše funkcioniraju u svom radu”.*

### 9.3.2. Unaprjeđenje obrazovnog sustava

Kada je riječ o ključnim aspektima uloge pedagoga iz kuta djelovanja OCDA koji doprinose unaprjeđenju obrazovnog sustava, sudionica smatra da je glavni aspekt bogati izvor stručnih informacija koje udruge mogu pružiti školama kada su u pitanju kompleksne teme za koje se školski djelatnici ne osjećaju dovoljno kompetetno obrađivati s učenicima i učenicama. Pritom je važno da škole ostvare suradnju s prikladnim udrugama kako bi se njihova područja djelovanja poklopila s potrebama škole. Jedna od kompetencija pedagoga su međuljudske kompetencije koje se odnose na sposobnost uspostave suradnje s okruženjem (Ledić i sur., 2013) što je dio uloge sudionice koja realizira suradnju s odgojno - obrazovnim institucijama.

*“Ono što nama najčešće bude kada ostvarujemo suradnju s odgojno-obrazovnim institucijama, to je ona ponuda sadržaja i stručnosti o nekim temama koje stručno nastavno osoblje u školama možda nema, što je skroz okej jer se bave nekim drugim stvarima. Tako da mislim da je važno prepoznati one udruge u svojoj lokalnoj zajednici koje vam mogu recimo dopuniti provedbu nekih predmeta, da li međupredmetnih, da li neke izvannastavne i fakultativne predmete. Mislim da su udruge odličan izvor informacija i sadržaja i olakšavanja provedbe nekih dijelova kurikulumu koje se možda vi kao pedagog ili pedagoginja u školi ne osjećate možda baš kompetentno, ali je važno to odraditi”.*

Nadodaje da su škole pretrpane administrativnim poslovima pa su tako udruge korisni partneri s kojima školski djelatnici mogu ostvariti suradnju kada se obrađuju osjetljive i kompleksne teme, a s kojima se, zbog velikog obujma posla, ne stignu dovoljno kvalitetno baviti. Isto mišljenje iznio je Kamil (2007) koji je još prije petnaest godina uvidio da se formalni sustav otežano nosi sa sve većim izazovima modernog društva. Primjer osjetljive i kompleksne teme je rodno uvjetovano nasilje kojom se bavi i sama sudionica u spomenutoj OCDA SOS Rijeka.

*“SOS Rijeka se bavi prevencijom nasilja, konkretno rodno uvjetovanog nasilja. Znači nas škole onda zovu da odradimo taj dio jer smo naprosto za to kvalificirane, stručne, usavršavale smo se na tim temama, dugo radimo na tim stvarima i nudimo jedan set znanja i naravno metoda rada na koje će školski djelatnici možda potrošiti puno više vremena da ih sami osmišljavaju, a znamo koliko je već administrativno zakrčen rad u školi što možda nekad ne dozvoljava da kreirate neke kompletno nove programe koje ćete provoditi tako da mislim da su udruge tu odličan back up i izvor stručne baze za određene teme”.*

S dosadašnjim iskustvom suradnje sa školama, sudionica je uočila stvaranje prijateljskog odnosa s učenicima i učenicama kada se obrađuju osjetljive teme kao što je nasilje. Naime, taj



neformalni odnos im olakšava da otvorenije i opuštenije razgovaraju o nasilju sa djelatnicama SOS Rijeka jer s njima nemaju svakodnevni kontakt unutar škole. Time se naznačuje osobna kompetencija pedagoga koja obuhvaća otvorenu komunikaciju, iskazivanje empatičnosti i promišljanje na temelju etičkih i moralnih načela (Ledić i sur., 2013). Navedeno je benefit za cjeloukupni rad škole jer djelatnice OCDA mogu proslijediti važne informacije školskim pedagogima i psiholozima kako bi se rješavao problem nasilja među učenicima i učenicama.

*“To je dosta fora, taj neformalni rad, neke stvari će učenici u školama prije nama reći nego recimo osobama koje u školi svakodnevno susreću, pogotovo kada je u pitanju neka delikatna tema poput nasilja. Nama se stvarno često dešava da nam se učenici otvore, da kasnije imamo razgovore s nekima i to je vrlo važno jer ih možemo dalje uputiti gdje mogu potražiti pomoć, a onda možemo informirati i pedagoge i psihologe u školama da ako je nešto potrebno da se naravno i napravi. Tada se ustvari stvara ta veza jer vi niste netko koga svakodnevno susreću na hodniku pa možda recimo neke teme neugodno otvaraju, što ako se to sazna i tako slično. S nama bude taj neki neformalni odnos, koji je prijateljski i onda to otvara šire mogućnosti nekih tema, razgovora i njihovih promišljanja da dobiju i nadopune nešto što možda kroz neke druge predmete ostvaruju, a mi smo već tu načeli i otvorili oči da se može gledati u različitim smjerovima”.*

Napominje da bi škole trebale češće ostvarivati suradnju s udrugama iz njihove lokalne zajednice kako bi se iskoristili navedeni benefiti za škole kao što su pružanje bogatih, pouzdanih i stručnih informacija te uspostava prijateljskog i neformalnog odnosa s učenicima i učenicama. Kao mogući razlog nedovoljno zastupljene suradnje navodi manjak znanja o postojećim udrugama u lokalnoj zajednici te kako uopće stupiti u prvobitni kontakt.

*“Zato mislim da su to važni benefiti koje, ovaj, još možda uvijek škole nedovoljno koriste iz razloga što nisu možda upoznate s udrugama koje su u njihovoj lokalnoj zajednici, možda zbog nepoznavanja mogućnosti kako doći u suradnju, kako uspostaviti neki kontakt, ali evo mislim da je to ono ogroman benefit baš zato što se rasterećuje puno toga što se onda u školama treba odraditi, a iz xy razloga niste u mogućnosti, pa su tu udruge jedan veliki plus”.*

### 9.3.3. Suradnja s mladima

Već dotaknut odnos pedagoginje OCDA s djecom i mladima može se dublje razumijeti sa sljedećim pitanjem u intervjuu gdje se ispitalo kako sudionica procjenjuje svoju suradnju s mladima i na koje je sve načine ostvaruje.

Saznalo se da suradnju s djecom i mladima najčešće ostvaruje putem projektnih aktivnosti koje se održavaju unutar škole i volonterskim aktivnostima za mlade unutar udruge, dakle mjesto suradnje nije fiksno.

*“Osim nekakvih projektnih aktivnosti koje nam se vežu direktno uz suradnju s odgojno-obrazovnim institucijama gdje onda dolazimo u škole, održimo niz radionica, s njima pričamo...to je jedan oblik rada, drugi su naše volonterske aktivnosti gdje onda mi zapravo šaljemo poziv, javni poziv preko udruge ili preko neke baze mladih koje imamo, da održavamo u udruzi neke stvari pa nam oni dolaze u udruge, ne moramo uvijek mi ići u škole nego nekad oni kod nas...”*

Mladi se učestalo samoinicijativno javljaju kako bi volontirali u OCDA SOS Rijeka što ide u prilog podatku Ureda za udruge (2020) da svakom narednom godinom u Republici Hrvatskoj raste broj volontera. Volontiranjem mladi razvijaju svoje pedagoške kompetencije praktičnim putem.

*“...vrlo često nam se dešava da nam se mladi javljaju zainteresirani za volontirati u SOS-u i onda ono što je posebno plus, evo recimo i vama kao studenticama, da mogu s nama održavati neke radionice u školama i učeničkim domovima i onda vježbate svoje pedagoške kompetencije i sve one metodičke i didaktičke elemente u praksi pa vidite kako to zapravo funkcionira”.*

Pedagoginja ističe kako volonterski angažman nije namijenjen isključivo studentima i studenticama pedagogije već i onima koji pohađaju druge studije kao što su psihologija, medicina ili Akademija primjenjenih umjetnosti. Time se njeguje interdisciplinarno razmišljanje koje je prema Vican i sur. (2022) u suvremeno doba osnovna misija pedagoga.

*“I nije nam nužno, recimo, da nam dolaze studenti i studentice samo s pedagogije nego zaista radimo i sa psiholozima, imali smo i studente s akademije primijenjenih umjetnosti i sa medicine...tako da...što je super, jer već onda se dešava jedan interdisciplinarni moment koji je dosta važan za promišljanje jednom kada završite obrazovanje na fakultetu, da razmišljate interdisciplinirano. Pedagogija je već sama po sebi dovoljno interdisciplinarna bih rekla, ali kao pedagoginja da jednostavno znate aha ja sam sad zadužena za ovaj dio, ali za ovo ovo i ovo će mi dobro doći ti ti ti, i to taj interdisciplinarni moment koji je u životu općenito sve važniji danas, rekla bih, i to mladima dosta koristi da se međusobno povezuju, da ostane suradnja s kojom mogu onda dalje ići u život”.*

#### 9.3.4. Pedagog u civilnom sektoru vs društvena i politička javnost

Što se tiče percepcije udruge i pozicije pedagoga unutar iste kroz oči društvene zajednice i političke javnosti, pedagoginja zaključuje da ne postoji dublje promišljanje i razumijevanje o koristima koje pedagozi i udruge doprinose lokalnoj i široj zajednici, iako je Anheier (2004) još prije dvadeset godina apelirao na potrebu temeljitijeg razumijevanja civilnog društva kako bi među građanima vladao jasan diskurs o istom.

*“Ja ne znam da li šira javnost dublje promišlja baš o poziciji pedagoga i pedagoginja u udrugama...da smo bar na toj razini pa da onda imamo nekakvu stručnije rasprave oko toga, recimo, koji su doprinosi pedagoga, pa evo mislim da će i vaš rad u tom pogledu biti vrlo od značaja”.*

Nadodaje kako je glavni razlog tome nepovjerenje društvene zajednice i političke javnosti u rad udruge što je česti izazov s kojim se suočava unatoč brojnim uspješno ostvarenim i kontinuiranim suradnjama s odgojno - obrazovnim institucijama.

*“Zapravo je to više nekako... hmm... nepovjerenje odnosno dojam da udruge ne rade, da mi tu bezveze dobivamo neke novce pa onda tu malo tamo nešto odradimo, ali zapravo da smo ono što se voli često koristiti u javnom diskursu, a to je uhljeb. To su neke bitke koje neminovno vodite pored onog osnovnog rada i djelovanja udruge gdje onda još morate dokazivati svoju važnost, a u zapravo vrlo bespredmetnim raspravama jer u suštini ako vas iz godine u godinu, obrazovne institucije zovu ponovno za suradnju jer ste im puno pomogli, djeca su bila zadovoljna sa provedbenim aktivnostima, voljeli bi još...to je onda ona bitna evaluacija”.*

Suočavanje s navedenim izazovom, koji proizlazi iz neznanja društvene zajednice i političke javnosti što su te kako i zašto djeluju OCD i civilni sektor, iziskuje dodatan napor. Anheier (2004) konstatira da je osjećaj frustracije među akterima civilnog društva neminovna posljedica slabog zastupanja civilnog društva u javnim odnosno političkim sferama.

*“...i onda sigurno tu dio energije morate utrošiti da se opravdate, u smislu da zaista radite to što govorite da radite, a to onda malo...ovaj...je bitka s vjetrenjačama jer postoji to nepovjerenje, šta zapravo udruge rade, da li smo mi dio javnih ili privatnih institucija, pa onda uvijek nepoznanica kako se mi financiramo i to je sad čisto jedna, rekla bih, pismenost, društveno politička pismenost odnosno nepismenost što civilni sektor uopće jest, kako funkcionira, tko sve može raditi tamo, tako da...ali što je okej, uvijek treba o svemu razgovarati,*

*samo što postoji jedno nepovjerenje da smo mi možda nekakav nužan ili bitan dio društvu, nažalost”.*

Da su udruge itekako važan dio društva, sudionica argumentira pomoću rada OCDA SOS Rijeka, koja svoje djelovanje fokusira na rješavanje problema nasilja što bi se u značajnije većoj mjeri trebalo rješavati kroz rad javnih institucija. Razlog navedenom može biti argument Bežovana (2004) da se OCD ne boje podizati svijest o osjetljivim temama u javnosti jer im nije bitno stavljaju li svoj položaj u rizik kao što je to slučaj kod javne odnosno političke sfere. Međutim, sudionica elaborira drugačije - udruge imaju bliži pogled u lokalnu zajednicu pa se problemi nasilja nerijetko mogu brže i lakše rješavati.

*“Jesmo bitan dio društva i više nego što bi trebali biti, recimo SOS radi na temama koje su u suštini obuhvaćene kroz centar za socijalnu skrb, obiteljske centre, kroz dakle ustanove u socijalnoj skrbi, plus odgojno-obrazovne institucije, znači tu su negdje na prijelazu između obrazovanja i socijale. Tako da mi odrađujemo nešto što bi zapravo trebalo postojati i unutar javnih institucija, ali mi ipak jesmo bliže zajednici pa je nama lakše pristupiti jer SOS recimo ima i savjetovalište za žene žrtve nasilja i nama će se netko možda lakše javiti nego recimo formalnim insitucijama i to je jako bitan dio rada i najčešće te neki elementi rada udruga malo izostaju iz percpeicije javnosti jer kažem, nedostaje te upoznatosti što udruge jesu i što nude”.*

Stoga, kako bi udruge povezale sa društvenom i političkom javnosti te im približile svoj rad, organiziraju se različite aktivnosti kao što su okrugli stol, javne rasprave i tribine.

*“Ali i javna slika udruge je isto važna, zašto, zato što dio svake udruge je zapravo i ta nekakva uloga odnosno pozicija u javnosti, u lokalnoj zajednici, ne radite samo stvari, recimo, s odgojno-obrazovnim institucijama na način da mi dolazimo negdje ili oni kod nas, već otvaramo druge mogućnosti aktivnosti, recimo okrugli stol, javnih rasprava, tribina, gdje onda ipak šira zajednica dolazi i raspravlja o nekim problemima, temama. To je nešto što svaka udruga radi, povezuje se sa zajednicom jer civilni sektor zato i postoji”.*

### *9.3.5. Preporuke i vizije pedagoginje za budućnost*

Htjelo se saznati postoje li neke preporuke koje bi sudionica navela za reviziju programa pedagoga u nacionalnom kontekstu. Kao glavnu preporuku spominje veće obuhvaćanje tzv. životnih tema u sklopu različitih kolegija na studiju pedagogije. S pozicije pedagoginje u OCDA SOS Rijeka, životne teme objašnjava kao teme s kojima se pedagozi svakodnevno susreću kroz

rad s djecom i mladima, a koje su vezane uz međupredmete građanski odgoj i obrazovanje, zdravlje, osobni i socijalni razvoj te cybernasilje. Zaključuje da je neophodno omogućiti studentima pedagogije dublje upoznavanje s takvim temama već prilikom pohađanja inicijalnog obrazovanja kako bi u budućnosti pravodobno uočili i reagirali na probleme i izazove u radu s djecom, mladima ili drugim korisničkim skupinama.

*“Mislim da bi bilo dobro zapravo puno više tih nekih životnih tema, uvući kroz različite kolegije, teme s kojima će se pedagozi i pedagoginje često susretati. Sad ja ću tu zagovarati poziciju SOSa, jer se i bavimo tim temama, a to je vezano uz građansko obrazovanje i međupredmetne teme zdravlje, osobni socijalni razvoj, teme nasilja...hmmm...nama se često zna desiti da nam se jave osobe iz škola koje ne znaju šta napraviti u toj situaciji ili nisu upoznati sa trendovima s kojima se mladi susreću pa je recimo i pitanje nasilja u cyber sferi nešto što je vrlo prisutno jer naprosto, ono, iKT su dio naše svakodnevnice i to možda nije dovoljno obuhvaćeno tim studijskima programima, znači te neke, životne teme. Kako budete radili u civilnom sektoru, školi ili ako otvorite privatni obrt, neminovno ćete se susretati s tim temama, da ćete targetirati neke aktualne probleme, na koje onda bi bilo dobro da već imate nekakvog šireg znanja. Recimo, ono pitanje građanskog odgoja i obrazovanja, i zdravstvenog odgoja, s njima se već toliko natežemo, znači 10 godina sigurno,, a zapravo još i od 2000-ih, ali se na studijima i dalje ne obrađuju te teme na način kako ćete vi kad jednom budete radili u školi, u udruzi, to obrađivati. Znači koju literaturu tu čitati, ono neke osnove. I onda ćete doć u školu i desiti će se da ćete morati reagirati na neke oblike nasilja s kojima nećete znati šta ćete. To bi ipak trebali fakulteti osigurati jer su to neke osnove”.*

Svoju tvrdnju da bi fakulteti trebali osigurati više informacija o životnim temama potkrepljuje time što visoko obrazovanje pruža studentima i studenticama stručne i provjerene informacije. S obzirom na citat sudionice koji slijedi, unutar škola potrebno je razvijati pedagošku kompetenciju europske dimenzije u obrazovanju koja se odnosi na poznavanje i razumijevanje ljudskih prava (Ledić i sur., 2013).

*“Nama se zna desiti isto da nam se jave neki...hmm...nastavno stručno osoblje iz škola u vezi tema ljudska prava i rodne ravnopravnosti gdje zapravo reproduciraju sami neka stereotipna ponašanja koja kad želimo adresirati određeni oblik nasilja, ne pomažu. Ali zašto, zato što nisu stekli znanje o tome na fakultetu gdje ćete ipak dobiti znanstveno provjerenu informaciju, nego su to čitale nekim guglanjem, neku literaturu koja nije verificirana od znanstvenih i stručnih*

*institucija”.*

Sa posljedna dva pitanja intervjuja htjelo se ispitati koje su vizije pedagoginje za suradnju škola i OCDA te ulogu OCDA i pedagoga u budućnosti. Pa je tako iznijela pozitivno mišljenje o daljnoj suradnji škola i OCDA odnosno sinergiji institucionalnih i izvaninstitucionalnih okvira obrazovanja konstatirajući kako škole afirmiraju udruge kao korisne generatore stručnih informacija koje olakšavaju obradu školskih sadržaja te su međusobne suradnje učestalije.

*“Pa ja mislim da idemo sa sve širom suradnjom, sve češćom suradnjom, u odnosu na prije. Vidi se taj pomak, ipak neke škole prepoznaju da su udruge važan resurs da nadopune možda, pomognu u obradi nekih sadržaja jer sami možda nisu dovoljno stručni i ne moraju biti, tako da mislim da će sa udrugama ipak biti ta neka kontinuirana suradnja i da će biti sve češća, već i je, s puno širim brojem odgojno-obrazovnih institucija. Kažem nisu tu samo škole, neke pute su to vrtići, učenički domovi, fakulteti...tako da mislim da to ima jednu svjetlu budućnost...da će to ići u jednom dobrom i zdravom smjeru, samo je sad bitno da postoji svjesnost da smo mi tu, i mi smo vrlo voljne surađivati, i da se škole opuste ući u nekakve suradnje budći da neke puta su tu nepovjerenje, pritisci ili nešto, da li su udruge tu nekakav legitiman partner, ali mislim da smo dosada dokazale da jesmo. Mislim da su udruge neminovno dio rada škola, baš zato što nudimo nešto malo drugačije i novo, a opet u okrilju škola što je dosta veliki plus”.*

Naposlijetku, kada je riječ o ulozi OCDA i pedagoga u budućnosti, sudionica smatra da će pedagozi imati ključnu ulogu prilikom promicanja suradnje udruga i odgojno - obrazovnih institucija zbog bogatog i stručnog znanja o odgojno - obrazovnim procesima te sposobnosti podizanja svijesti o važnim i aktualnim temama koje zaslužuju pozornost javnosti. Time se njeguje odgoj za demokratsko građanstvo što udruge i pokušavaju prezentirati široj publici. Ledić i sur. (2013) su razumijevanje demokratskog građanstva kategorizirali kao pedagošku kompetenciju europske dimenzije, a poznavanje strukture obrazovnog sustava u nacionalnim okvirima stručnom kompetencijom.

*“Mislim da na tragu ovoga, pedagozi će biti ti koji će možda lakše artikulirati, baš zato što imamo određena znanja i razumijemo neke odgojno-obrazovne procese, i kvalitetno zagovarati suradnje s odgojno-obrazovnim institucijama. Ja vidim taj odgojno-obrazovni potencijal, da mi nudimo mogućnosti, ne samo informiranja, nego upravo tog odgajanja. Udruge imaju taj odgojno-obrazovni element prema samim korisnicima tih udruga i prema lokalnoj zajednici, mi praktički otvaramo neke teme u javnom prostoru, podižemo svijest o nekim temama, tako da je*

*to isto odgoj za demokratsko građanstvo koje udruge neminovno mogu ponuditi. Mislim da će tu pedagozi i pedagoginje biti važan resurs da mogu kvalitetno i precizno adresirati važnost tih suradnji baš zato što razumijemo što se dešava u tim procesima i koje je elemente važno ostvariti, da možemo reći ovo nešto je uspješno odrađeno, na ovom bi trebalo malo poraditi... to je baza s kojom mi izlazimo već kompetentni s fakulteta, i to je taj plus, tako da mislim da je važno imati svoju pedagoginju u timu...i oni pedagozi koji ne moraju nužno raditi u udrugama, ali razumiju rad udruga, znati će prepoznati, aha, dešava se u udrugama ovo, u formalnom obrazovanju imam ovo, kako to spojiti i zašto bi to bilo dobro, e onda su tu vaši argumenti koji su ipak stručni, vrlo važni i ključni”.*

## **10. ZAKLJUČAK**

Cilj ovog rada bio je ispitati ulogu pedagoga u odgojno – obrazovnim djelatnostima organizacija civilnog društva s fokusom na preventivno - edukacijskoj funkciji pedagoga u radu s mladima. Nastojalo se produbiti razumijevanje o važnosti uloge i profesionalnog rada pedagoga u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja mladih te doprinijeti oskudnoj literaturi ove tematike unutar nacionalnih okvira.

Dobiveni podaci pokazuju kako je pedagoginju na profesionalno djelovanje u području civilnog sektora najviše motivirala veća mogućnost za izražavanje kreativnosti kod odabira oblika rada s korisnicima. Drugi razlozi su jednostavnije testiranje i korigiranje sadržaja, metoda i oblika rada u odnosu na formalni sustav, nadopuna rada formalnog sustava obrazovanja sa svojim angažmanom u odgojno - obrazovnim djelatnostima organizacije civilnog društva te stvaranje prijateljskih odnosa s djecom i mladima kroz neformalni pristup radu.

Završetkom formalnog visokoškolskog obrazovanja, sudionica je stekla akademsko zvanje magistra pedagogije i magistra edukacije povijesti. Inicijalno formalno obrazovanje pomoglo joj je u ovladavanju pedagoškim kompetencijama te pedagoškim i istraživačkim konceptima. Svoje znanje i kompetencije dalje razvija kontinuiranim usavršavanjem odnosno pohađanjem programa cjeloživotnog obrazovanja. Na taj način jača osobnu kompetenciju pedagoga tj. adaptaciju aktualnim pedagoškim prilikama i razvojne kompetencije pedagoga odnosno sposobnost sudjelovanja u cjeloživotnom učenju i istraživanje pedagoške teorije i prakse (Ledić i sur., 2013).

Prema mišljenju sudionice, na sadašnjim je studijima pedagogije u većoj mjeri zastupljen praktični rad u odnosu na prije. Zaključuje se da se događaju pozitivne promjene sukladne preporuci za jačanjem praktičnog dijela rada na studiju pedagogije u nacionalnim okvirima staroj deset godina, koju su dali Ledić i sur. (2013).

Uloga pedagoga u OCD je značajna zbog posjedovanja kompetencija kojima doprinosi svakodnevnom radu udruge. Točnije, pedagog doprinosi sa svojim osobnim kompetencijama koje se odnose na sposobnost za samostalno djelovanje, zatim razvojnim kompetencijama odnosno istraživanjem pedagoške teorije i prakse, stručnim kompetencijama koje obuhvaćaju poznavanje didaktičkih načela rada i sposobnost izrade pedagoških instrumenata te akcijskim kompetencijama tj. kreiranjem, vođenjem i vrednovanjem projekata (Ledić i sur., 2013).

Poziciju pedagoga u civilnom sektoru sudionica smatra prirodnijom u odnosu na poziciju pedagoga u formalnom sustavu obrazovanja. Pritom je važno da civilno sektor bude ispunjen interdisciplinarnošću čemu doprinosi međuljudska kompetencija pedagoga odnosno sposobnost za interdisciplinarno djelovanje (Ledić i sur., 2013).

Podaci pokazuju kako su udruge bogati izvor stručnih i provjerenih informacija kojima mogu doprinijeti radu škole kada se obrađuju kompleksne i osjetljive teme za koje školski djelatnici



nisu kompetentni obrađivati ili se zbog velikog obujma administrativnog posla ne stignu dovoljno kvalitetno baviti istima. Kako bi se dijelile te informacije, neophodno je ostvariti suradnju udruga i odgojno - obrazovnih institucija za koje je pedagog kompetentan zbog svojih međuljudskih kompetencija odnosno sposobnosti da uspostavi suradnju s okruženjem (Ledić i sur., 2013).

Pojedine škole bi trebale jačati suradnju s lokalnim udrugama, a kao razlog nedovoljnoj zastupljenosti suradnje navodi se manjak znanja školskih djelatnika o uspostavi prvog koraka prema suradnji te o postojanju određenih udruga unutar lokalne zajednice.

Prilikom suradnje sa školama, odnos s djecom i mladima je neizbježan, koji ponekad može biti otežano uspostaviti kada se obrađuju osjetljive teme poput nasilja. Međutim, izabrana sudionica prijateljski odnos s djecom i mladima ostvaruje brzo i adekvatno zbog svoje osobne kompetencije odnosno sposobnosti za otvorenu komunikaciju, iskazivanje empatičnosti i promišljanja na temelju etičkih i moralnih načela (Ledić i sur., 2013). Suradnju s mladima sudionica ostvaruje putem projektnih i volonterskih aktivnosti koje pokreću djelatnice SOS Rijeka ili se mladi samoinicijativno javljaju kako bi volontirali.

I dalje ne postoji razumijevanje društvene zajednice i političke javnosti o tome što je i kako funkcioniraju civilni sektor i udruge, na što je još prije dvadeset godina upozorio Anheier (2004). Samim time, društvena zajednica i politička javnost iskazuju veliku dozu nepovjerenja prema radu udruga što je iscrpljujuć izazov, a suočavanje s istim od udruga iziskuje izdavanje dodatnog napora. OCD SOS Rijeka u kojoj djeluje odabrana sudionica, koja se bavi prevencijom i suzbijanjem rodno uvjetovanog nasilja, savršeni je primjer kako rad udruga itekako doprinosi boljitku cjelokupnog društva jer bi se prevencija i suzbijanje bilo kakve vrste nasilja ipak u značajno većoj mjeri trebala odvijati unutar državnih tj. javnih institucija.

Što se tiče preporuka za reviziju programa studija pedagogije u nacionalnom kontekstu, navedena je potreba za snažnijim prožimanjem tzv. životnih tema unutar kolegija. Pod životnim temama podrazumijevaju se tematike građanskog odgoja i obrazovanja, zdravlja, osobnog i socijalno razvoja te cybernasilje. Neophodno je omogućiti studentima pedagogije da se već tijekom inicijalnog formalnog obrazovanja dublje upoznaju s navedenim temama s obzirom da će se s njima svakodnevno susretati obnašajući poziciju pedagoga u formalnom ili neformalnom sustavu obrazovanja mladih, a upravo su fakulteti oni koji pružaju znanstveno provjerene informacije.

Konstatiralo se da suradnja škola i OCDA ima svjetlu budućnost. Odgojno - obrazovne djelatnosti organizacija civilnog društva prepoznale su se kao koristan partner prilikom nadopune rada formalnog sustava obrazovanja s obzirom na dodatan izvor informacija i uspostavu prijateljskog odnosa sa djecom i mladima koje udruge neminovno mogu ponuditi školama.

Naposlijetku, uloge pedagoga i OCDA također imaju svjetlu budućnost s obzirom da kompetencije pedagoga u velikoj mjeri doprinose promicanju suradnje udruga i odgojno - obrazovnih institucija. Pedagozi zbog svoje kompetencije europske dimenzije (Ledić i sur., 2013) imaju sposobnost podizanja svijesti o važnim i aktualnim temama u javnosti čime se njeguje odgoj za demokratsko građanstvo.

## **11. LITERATURA**

Anheier, H. (2004). *Civil Society: Measurement, Evaluation, Policy*. Routledge.  
<https://doi.org/10.4324/9781849770736>

Anheier, H. (2005). *Nonprofit Organizations – Theory, Management, Policy*. London: Routledge.

Bežovan, G. (2002). Struktura civilnog društva u Hrvatskoj. *Politička misao*, 39 (1), 63-87. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/24300>

Bežovan, G. (2004). *Civilno društvo*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Bežovan, G., Ledić, J. i Zrinščak, S.š. (2011). Civilno društvo u sveučilišnoj nastavi. *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 11 (1), 193-202. Preuzeto 28.7.2023. s <https://hrcak.srce.hr/132536>

Bognar, L. (2000). Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa. *Zbornik radova Učiteljske akademije u Zagrebu*, 2(1), 45-54.

Bošnjak, L. (2018). *Uloga organizacija civilnog društva u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Sociology. University of Zagreb. University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).

Bromley, P. (2010). The rationalization of educational development: Scientific activity among international nongovernmental organizations. *Comparative Education Review*, 54(4), 577-601. <https://doi:10.1086/654910>

Buljan, I. (2021). IZVJEŠTAVANJE O REZULTATIMA KVALITATIVNIH ISTRAŽIVANJA. *Zdravstveni glasnik*, 7 (2), 49-58. <https://doi.org/10.47960/2303-8616.2021.14.49>

Franc, R., Šakić, V., Šalaj, B., Lalić, D., & Kunac, S. (2006). Udruge u očima javnosti. Istraživanje javnog mnijenja s osvrtima. *Zagreb: AED*.

Ilišin, V., & Spajić Vrkaš, V. (2017). *Generacija osujećenih: mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća* (No. 40). Institut za društvena istraživanja.

Kamil, M. (2007). *Looking again at non-formal and informal education towards a new paradigm*. Center for Research in International Cooperation In Educational Development, University of Tsukuba.

Knoch, S.B., Dupouey, V. & Lafraya, S. (2019). *Handbook on quality in learning mobility*. Partnership between European Union and Council of Europe.

Krstinic, M., & Paukovic, M. (2020). Ekstrinzična i intrinzična motivacija za učenje stranog jezika u poslovnom okruženju. *Obrazovanje za poduzetništvo-E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, 10, 76-83.

Ledić, J., Staničić, S. i Turk, M. (2013). *Kompetencije školskih pedagoga*. Rijeka: Filozofski fakultet.

Meyer, H.-D., i Lowe Boyd, W. (2001). *Education Between State, Markets, and Civil Society: Comparative Perspectives*. New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates.

Pantić, M. D., & Lakićević, D. D. (2007). *Država, društvo, privreda: Civilno društvo*. Beograd: Institut za evropske studije.

Škorić, J. (2020). Analiza rada organizacija civilnog društva u domenu inkluzije romske dece u obrazovni sistem. *Pedagoška stvarnost*, 66(2), 113-127.

Vican, D., Ledić, J. i Radeka, I. (2022). *Odgojno - obrazovni diskurs pedagogije*. Zadar: Sveučilište u Zadru.

Zakon o obrazovanju odraslih, Narodne novine, 144/21 (2021).

Zakon o udrugama, Narodne novine, 74/14 (2014).

Zakon o volonterstvu, Narodne novine, 58/07 (2007).

Zrinščak, S. i Bežovan, G. (2007). Postaje li civilno društvo u Hrvatskoj čimbenikom društvenih promjena?. *Revija za socijalnu politiku*, 14 (1), 1-27.  
<https://doi.org/10.3935/rsp.v14i1.680>

#### MREŽNI IZVORI:

Misija, vizija, ciljevi. (n.d.). *Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva*. Preuzeto 21.7.2023. s <https://zaklada.civilnodrustvo.hr/zaklada/misija-vizija-ciljevi>

Registar udruga Republike Hrvatske. (n.d.). *Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske*. Preuzeto 20.7. 2023. s <https://registri-npo-mpu.gov.hr/#!udruga>

Udruge u Republici Hrvatskoj. (2020). *Ured za udruge*. Preuzeto 20.7.2023. s [https://udruge.gov.hr/dokumenti/udruge u RH 2020.pdf](https://udruge.gov.hr/dokumenti/udruge_u_RH_2020.pdf)

Upoznaj nas. (n.d.). *SOS Rijeka – centar za nenasilje i ljudska prava*. Preuzeto 31.5.2023. s <https://www.sos-rijeka.org/upoznaj-sos/>

## **12. PRILOZI**

Prilog 1. Informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju

Poštovana,

Pred Vama se nalazi protokol polustrukturiranog intervjua namijenjen kvalitativnom istraživanju Uloge pedagoga u odgojno - obrazovnim djelatnostima organizacija civilnog društva. Navedeno se istraživanje provodi u sklopu preddiplomskog završnog rada na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Rijeci.

Molim Vas da izdvojite 20-ak minuta vremena u svrhu odgovaranja na postavljena pitanja tokom intervjua. Intervju će biti sniman diktafonom.

Slobodni ste odustati sudjelovati u istraživanju u bilo kojem trenutku.

Za dodatna pitanja možete se poslužiti sljedećim podacima istraživačice Nina Glavaš: broj mobitela: 099 445 6165 i e-mail adresa: [ninaglavas6@gmail.com](mailto:ninaglavas6@gmail.com)

Ukoliko dajete pristanak na korištenje Vašeg osobnog imena i prezimena te imena organizacije u kojoj djelujete molim Vas ispunite sljedeće:

Ime i prezime:

Organizacija u kojoj djelujete:

Potpis:

Datum:

## Prilog 2. Protokol polustrukturiranog intervjua

1. Možete li navesti razloge zbog kojih ste odabrali djelovati
2. kao pedagog u odgojno - obrazovnim djelatnostima organizacije civilnog društva?
3. Kako se odvijalo Vaše dosadašnje formalno i neformalno obrazovanje?

4. Kako biste objasnili Vašu ulogu pedagoga u organizaciji civilnog društva? Koliki je opseg poslova koje obavljate?
5. Koliko Vas je Vaše inicijalno formalno obrazovanje osposobilo za ulogu pedagoga s obzirom na ovladavanje potrebnih kompetencija za Vaš rad? Kako dalje radite na unapređenju odnosno stjecanju vaših kometencija?
6. U kojim segmentima unapređenja obrazovnog sustava vidite ključne aspekte uloge pedagoga iz kuta djelovanja OCDA?
7. Kako biste procijenili Vašu suradnju s djecom i mladima te na koje načine ju ostvarujete?
8. Kako društvena zajednica i politička javnost doživljavaju Vašu ulogu pedagoginje u organizaciji civilnog društva?
9. Koje biste preporuke za reviziju studijskih programa pedagoga u nacionalnom kontekstu naveli?
10. Kako vidite suradnju škola i OCDA u budućnosti odnosno sinergiju institucionalnih i izvaninstitucionalnih područja obrazovanja u budućnosti?
11. Kako vidite ulogu organizacija civilnog društva i pedagoga u budućnosti?